

Uhreja vai asiantuntijoita?

Seksialan liitto Salli ja seksin oston kriminalisoinnin prosessi 2002–2006

Pro gradu -tutkielma

Venla Toivonen

Yleinen historia

Humanistinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Marraskuu 2018

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department	
Tekijä – Författare – Author Venla Maria Toivonen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Uhreja vai asiantuntijoita? Seksialan liitto Salli ja seksin oston kriminalisoinnin prosessi 2002–2006.			
Oppiaine – Läroämne – Subject Yleinen historia			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu		Aika – Datum – Month and year Marraskuu 2018	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 67
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen Seksialan liitto Sallin roolia asiantuntijana seksin oston kriminalisoinnin prosessissa vuosina 2002–2006. Tutkielmassa selvitän, miten ja millaisissa asiantuntijaroleissa Salli pääsi vaikuttamaan. Kysyn, miten Salli argumentoi haastaessaan esitystä seksin oston kriminalisoinnista asiantuntijana, millaista seksityöntekijän representaatiota Salli pyrki luomaan sekä missä määrin Salli onnistui esiintymään asiantuntijana ja miten Sallin asiantuntijuutta haastettiin. Näiden kysymysten avulla selvitän Sallin tilaa toimia mediassa ja strategioita, joita asiantuntijana esiintyminen vaati. Lähestyn lehdistökirjoituksia kriittisen lähiluvun ja Chaim Perelmanin argumentaatioteorian avulla. Tutkimuksen teoreettisena taustana hyödynnän representaatioiden tutkimusta sukupuolentutkimuksen näkökulmasta.</p> <p>Seksin oston kriminalisointia perusteltiin hallituksen edustajien puheenvuoroissa ihmiskaupan ja parituksen estämisenä ja torjumisenä, mutta myös yhteiskunnallisena moraalisenä viestinä. Salli haastoi esitystä seksin oston kriminalisoinnista vetoamalla sen aiheuttamaan haittaan seksiä myyville ihmisille ja kiistämällä Ruotsista saadut kokemukset kriminalisoinnin vaikutuksista. Sallin mukaan kriminalisointi vaikeuttaisi seksiä myyvien ihmisten elinkeinoa, lisäksi prostituoitujen kokemaa väkivallan uhkaa asiakkaiden suunnalta ja ajaisi heidät parittajien armoille. Salli pyrki vahvistamaan kuvaa itsenäisistä suomalaisista seksityöläisistä, joita ihmiskauppa ja paritus eivät koskettaneet ja joiden elinkeinoa ja työturvallisuutta seksin myynnin kriminalisointi vaikeuttaisi. Salli ajoi argumentaatioissaan niin yksityisten yrittäjien kuin heikommassa asemassa olevien ulkomaalaisten prostituoitujen asemaa, mutta toisti ja vahvisti samalla eroja suomalaisten ja ulkomaalaisten prostituoitujen välillä.</p> <p>Suomalaisia prostituoituja kuvattiin Sallin argumentaatioissa rehellisinä yrittäjinä tai seksiä satunnaisesti myyvinä opiskelijoina, joilla oli monenlaisia motivaatioita seksityön harjoittamiseen. Ulkomaalaisille prostituoituille osoitettiin solidaarisuutta argumentoimalla näiden vaikeuksien johtuvan myös suomalaisesta lainsäädännöstä. Anna Kontula käsitteli ulkomaalaisten prostituoitujen asemaa globaalin eriarvoisuuden ja köyhyyden kontekstissa. Sekä suomalaista että ulkomaista prostituutiota käsiteltiin Sallin argumentaatioissa työnä muiden joukossa. Vuosi 2005 merkitsi muutosta Sallin asiantuntijuudessa, kun Sallin varapuheenjohtajan Anna Kontulan tutkimus suomalaisesta prostituutiosta julkaistiin. Kontulan tutkimus tarjosi ajankohtaista tietoa prostituutiosta Suomessa, kun seksin oston kriminalisoinnin prosessi oli vielä kesken. Kontula argumentoi lehdistössä tutkijan ja Sirkkiä seksialan ammattilaisen roolissa.</p> <p>Salli onnistui ottamaan lehdistössä tilan prostituutioasiantuntijana seksin oston kriminalisoinnin prosessin aikana. Salli argumentoi itsenäisten suomalaisten seksityöläisten puolesta eikä Sallin asiantuntijuutta merkittävästi haastettu lehdistössä ennen kevättä 2006. Salli pääsi vaikuttamaan asiantuntijana myös eduskunnan lakivaliokunnassa ja onnistui osaltaan horjuttamaan kriminalisoinnin prosessia eduskunnassa. Keväällä 2006 useat kansanedustajat viittasivat Sallin asiantuntijuuteen epäillessään seksin oston kriminalisoinnin seurauksia, toiset taas pyrkivät kiistämään Sallin asiantuntijuuden. Salliin kohdistunut arvostelu ja kritiikki kertoi yhdistyksen saavuttaneen asiantuntija-aseman lainsäädäntöprosessissa, jonka lopputulos muuttui eduskunnassa vielä keväällä 2006 merkittävästi.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords seksin oston kriminalisointi prostituutio seksityö representaatio Seksialan liitto Salli lehdistö eduskunta			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Kriminalisoinnilla paritusta ja ihmiskauppaa vastaan	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja lähdeaineisto.....	2
1.3 Teoreettinen lähestymistapa ja keskeiset käsitteet.....	4
1.4 Aikaisempi tutkimus	7
1.5 Prostituution sääntelyn historia Suomessa	9
2. Hallituksen haastaminen ja asiantuntijuuden rakentaminen 2002–2004	13
2.1 Kesän 2002 keskustelu ja prosessin käynnistyminen	13
2.2 Pimeää työtä vai yrittäjyyttä?.....	19
2.3 Ulkomaalaiset seksityöntekijät.....	25
2.4 Kiistellyt Ruotsin kokemukset.....	31
3. Kotimaisen prostituution asiantuntijoiksi ja asiantuntijuuden haastaminen 2005–2006.....	36
3.1. Suomalaista prostituutiota määrittelemässä.....	36
3.2 Globalisaation uhreja vai emansipoituneita naisia?.....	43
3.3 Kamppailua asiantuntijuudesta – kevät 2006.....	47
4. Johtopäätökset.....	60
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	64

1. Johdanto

1.1 Kriminalisoinnilla paritusta ja ihmiskauppaa vastaan

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen Seksialan liitto Sallin roolia asiantuntijana seksin oston kriminalisoinnin prosessissa vuosina 2002–2006. Prostituutiosta ja sen kieltämisestä käytiin Suomessa aktiivista julkista keskustelua 2000-luvun alussa. Seksin oston kriminalisoinnin prosessia edelsi laaja uutisointi paritustapauksista ja -tuomioista Helsingissä ja Itä-Suomessa. Marraskuussa 2002 oikeusministeri Johannes Koskinen asetti työryhmän laatimaan ehdotuksen “ihmiskauppaa koskeviksi rangaistussäännöiksi sekä eräiksi muiksi rikoslain muutoksiksi.”¹ Työryhmän tuli myös selvittää, oliko tarpeen säätää seksuaalipalvelujen ostaminen rangaistavaksi teoksi. Työni aikarajaus alkaa vuodesta 2002, jolloin keskustelu seksin oston kriminalisoinnista käynnistyi.

Samaan aikaan kun julkinen keskustelu prostituution ympärillä kiihtyi ja oikeusministeriön ihmiskauppatyöryhmä aloitti työnsä, perustettiin Seksialan liitto Salli marraskuussa 2002. Liitto vetosi joulukuussa 2002 julkaistussa ensimmäisessä kannanotossaan seksialalla toimivien ammattilaisten oikeuteen tulla kuulluksi prostituutiota käsittelevässä keskustelussa.² Salli asetti ensimmäiseksi tavoitteekseen torjua lainsäädäntöhankkeet, joiden näki pahentavan seksialan ongelmia.³ Sallia edusti julkisuudessa liiton puheenjohtaja, seksialan yrittäjä Johanna Sirkiä ja varapuheenjohtaja, tutkija Anna Kontula. Salli antoi asiantuntijalausuntoja oikeusministeriön ihmiskauppatyöryhmälle ja eduskunnan valiokunnissa. Sallin edustajat osallistuivat aktiivisesti myös mediassa käytyyn keskusteluun prostituutiosta ja seksin oston kriminalisoinnista sekä loivat uudenlaista kuvaa suomalaisesta prostituutiosta. Sallin saama huomio asiantuntijana herätti torjuntaa seksin oston kriminalisoinnin puolesta puhuneissa kansanedustajissa.

Tarkastelen tutkielmassani Seksialan liitto Sallin roolia asiantuntijana seksin oston kriminalisoinnin prosessissa vuosina 2002–2006. Tutkielmassani esitän, että Seksialan liitto Salli pääsi monipuolisesti vaikuttamaan asiantuntijana seksin oston kriminalisoinnin

¹ Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio. Työryhmän osamietintö. Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:5, Oikeusministeriö.

² Kannanotto prostituutiokeskusteluun 15.12.2002, Seksialan liitto Salli ry.

³ Toimintakertomus 2002–2003, Seksialan liitto Salli ry.

prosessissa. Sallia kuultiin asiantuntijana niin mediassa kuin oikeusministeriössä ja eduskunnassa läpi seksin oston kriminalisoinnin prosessin.

Kesäkuussa 2006 eduskunta äänesti laista, joka kriminalisoi seksin oston ihmiskaupan tai parituksen uhrilta. Tätä oli edeltänyt ihmiskauppatyöryhmän mietinnön pohjalta tehty hallituksen esitys⁴, jossa ehdotettiin seksuaalipalveluiden ostamista yleisesti rangaistavaksi. Eduskunnan lakivaliokunta päätyi kuitenkin nostamaan hallituksen esityksen rinnalle kompromissiesityksen ja esitti seksin oston kriminalisointia silloin, kun kyseessä on ihmiskaupan uhri. Työni aikarajaus päättyy tähän vuoden 2006 lokakuussa voimaan tulleeseen lakiin, joka määräsi rangaistavaksi seksinoston seksikaupan kohteena olevalta henkilöltä. Tämä merkitsi myös Sallin aktiivisimman kauden päättymistä, vaikka virallisesti yhdistyksen toiminta jatkui vuoteen 2010 asti.

Tutkielmani ensimmäisessä käsittelyluvussa tarkastelen seksin oston kriminalisoinnin prosessin käynnistymistä ja kolmen teeman kautta vuosina 2002–2004 seksin oston kriminalisoinnista käytyjä keskusteluja mediassa. Keskityn luvussa siihen, miten Salli alkoi haastaa hallituksen argumentaatiota, mutta tarkastelen samalla myös Sallin argumentaation synnyttämiä seksityöntekijän representaatioita. Toisessa käsittelyluvussa keskityn vuosiin 2005–2006. Vuoden 2005 osalta tutkin erityisesti Sallin kasvanutta asemaa mediassa suomalaisen prostituution asiantuntijana. Vuoden 2006 osalta keskityn tarkastelemaan seksin oston kriminalisoinnista käytyä kamppailua ja Sallin asiantuntijuuden haastamista keväällä 2006.

1.2 Tutkimuskysymykset ja lähdeaineisto

Pro gradu -tutkielmassa selvitän erityisesti Sallin lehdistöesiintymisten kautta, (1) miten Salli argumentoi haastaessaan esitystä seksin oston kriminalisoinnista asiantuntijana, (2) millaista seksityöntekijän representaatiota Salli pyrki luomaan ja (3) missä määrin Salli onnistui esiintymään asiantuntijana ja miten Sallin asiantuntijuutta haastettiin. Näiden kysymysten avulla selvitän Sallin tilaa toimia mediassa ja strategioita, joita asiantuntijana esiintyminen vaati. Arvioin näiden perusteella, miten Salli onnistui argumentaatioissaan

⁴ HE 221/2005 vp. Vuosien 2002–2006 aikana tehtiin myös kaksi lakialoitetta, joissa vaadittiin seksin oston kriminalisointia ja toisessa myös seksin myynnin kriminalisointia, LA 46/2002 vp & LA 22/2004 vp.

eli miten suhtautuminen prostituutioon ja seksin oston kriminalisointiin mahdollisesti muuttui ajallisesti ja mikä Sallin rooli oli siinä. Salli pyrki vaikuttamaan asiantuntijana uudenlaisen seksityöläisen representaation kautta. Sallin edustajat kyseenalaistivat käsityksiä ulkomaalaisista prostituoiduista Suomessa ja pyrkivät päivittämään suomalaisen prostituoidun kuvaa. Sallin Anna Kontula teki tätä tutkijan positiosta, Johanna Sirkiä taas esiintymällä mediassa esimerkkinä alalla työskentelevästä yrittäjästä. Keskeistä tässä representaatioissa oli seksityötä vapaaehtoisesti tekevä ja jonkinlaista vapautumista työstään kokeva nainen. Sallin näkyvyys lehdistössä oli melko suurta ja Salli sai nopeasti roolin asiantuntijana seksin oston kriminalisointia ja prostituutiota käsittelevissä kirjoituksissa. Sallin argumentaatio näkyy monipuolisimmin juuri lehtiaineistossa ja myös Sallin asiantuntijuutta kiistävät lausunnot tulevat esille erityisesti lehdistökirjoituksissa, mutta myös eduskuntakeskusteluissa. Prostituutioon representaatioihin ja yleisiin mielikuviin voidaan vaikuttaa tehokkaimmin median kautta. Myös suhtautumista Sallin argumentaatioon ja asiantuntijuuteen voi monipuolisimmin tarkastella juuri lehdistöaineiston kautta.

Lehdistön osalta lähdin liikkeelle Sallin lehtileikearkistosta. Arkistoon oli koottu laajasti prostituutioon, paritukseen ja ihmiskauppaan liittyviä uutisia ja artikkeleita. Keskityin arkiston läpikäymisessä erityisesti seksin oston kriminalisointiin liittyvään uutisointiin sekä Seksialan liiton Sallin ja sen jäsenten esiintymisiin haastatteluissa. Sallin arkisto kattoi lukuisia uutisia Helsingin Sanomista ja Aamulehdestä sekä iltapäivälehdistä. Lisäksi arkistossa oli useampia lehtileikkeitä Hufvudstadsbladetista, Uutispäivä Demarista ja Turun Sanomista, sekä ilmaisjakelulehdistä. Yksittäisiä artikkeleita oli myös muun muassa Keskisuomalaisesta, Suomenmaasta, Kalevasta ja City-lehdestä.

Kävin lisäksi läpi Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien kirjoituksia prostituutiosta, seksin oston kriminalisoinnista ja Seksialan liitto Sallista vuosilta 2002–2006. Lisäksi kävin läpi Salliin, Kontulaan ja Sirkiään liittyviä artikkeleita läpi Alma Median arkistosta. Nämä lehdet olivat Aamulehti, Iltalehti, Lapin Kansa, Satakunnan Kansa, Kainuun Sanomat ja Pohjolan Sanomat. Yksittäisillä internet-hauilla löysin myös Tampereen ylioppilaslehden Aviisin Anna Kontulan haastattelun ja Ylioppilaslehden artikkeleita aiheesta. Seksin oston kriminalisoinnin prosessin osalta eri sanomalehdissä toistuvat usein samankaltaiset uutiset ministerien lausunnoista, eduskunnassa käydyistä

keskustelusta tai oikeusministeriön työryhmän toiminnasta. Alma Median lehdissä lähteenä oli usein samat STT:n uutiset.

Ensisijaisena lähdeaineistoani ovat artikkelit, joissa Sallin edustajat pääsevät ääneen. Muuta lehdistömateriaalia seksin oston kriminalisoinnista olen hyödyntänyt hallituksen edustajien argumenttien kartoittamisessa ja kontekstin luomisessa. Lehdistöaineiston lisäksi hyödynnän eduskunnan aineistoja taustoittamaan seksin oston kriminalisoinnin prosessia. Eduskunnan pöytäkirjoista selvitän, missä määrin Sallin asiantuntijuuteen viitattiin ja vedottiin eduskuntakeskusteluissa. Tutkin myös Sallin julkilausumia, asiantuntijalausuntoa oikeusministeriölle ja toimintakertomuksia selvittäessäni Sallin tavoitteita ja argumentaatiota.

1.3 Teoreettinen lähestymistapa ja keskeiset käsitteet

Käsitän median ja yhteiskunnan suhteen vuorovaikutuksellisenä. Lehtien toimituksia ohjaavat tietyt arvot, ja ne tekevät päivittäin valintoja haastattelemistaan asiantuntijoista ja näkökulmista. Yhteiskunnalliset arvostukset näkyvät lehtien sivuilla, ja toisaalta lehtien kirjoittelu ja lehdistössä käyty vaikuttaa yhteiskuntaan: poliittisiin keskusteluihin ja prosesseihin, lukijoiden mielipiteisiin ja arvoihin. Mediassa käyty keskustelu tarjoaa mielenkiintoisen mahdollisuuden tarkastella yhteiskunnallisia kiinnostuksia ja arvoja sekä niiden muuttumista. Brittiläisen kulttuurintutkijan Norman Fairclough'n mukaan "tekstit muotoutuvat sosiokulttuurisesti, mutta ne myös muovailevat yhteiskuntaa ja kulttuuria tavoilla, jotka voivat olla uutta luovia yhtä hyvin kuin uusintaviakin".⁵

Representaatiot voidaan hahmottaa esityksinä, joiden suhde yhteiskuntaan on vuorovaikutuksellinen. Mediatutkija Susanna Paasosen määrittelee representaation esityksenä ja uudelleen esittämisenä. Paasosen mukaan representaatiota "voi ajatella tapahtumana, jossa kuviin, objekteihin tai ihmisiin yhdistetään tietynlaisia merkityksiä ja samalla annetaan merkityksiä ympäröivälle maailmalle ja sen sosiaalisille suhteille."⁶ Representaatiot kytkeytyvät niin sukupuolentutkimukseen kuin mediatutkimukseen ja koen ne hedelmällisenä lähtökohtana tutkia prostituutiosta käytyä keskustelua

⁵ Fairclough 1997 (1995), 51.

⁶ Paasonen 2010, 40.

lehdissä. Tarkastelen tässä tutkielmassa erityisesti Sallin tuottamia representaatioita prostituutiosta. Prostituution ja seksiä myyvien ihmisten representaatioihin vaikuttaminen ovat tutkimani aineiston perusteella keskeinen tapa Sallin edustajille vaikuttaa keskusteluun prostituutiosta mediassa. Tutkimassani aineistossa nämä representaatiot välittyvät median kautta yhteiskuntaan. Tähän liittyy olennaisesti myös vallankäyttö. Tutkija Sanna Karkulehdon mukaan mediarepresentaatiot ovat täynnä valintoja, kun päätetään “mitä näytetään ja mitä ei, mistä ja kenen tai keiden näkökulmasta asiat esitetään.”⁷ Keskeistä on myös representaatioihin kytkeytyvä mahdollisuus esittää ja toistaa toisin sekä haastaa vallitsevia merkityksiä.⁸

Susanna Paasonen mukaan representaatiot eivät pelkästään heijasta yhteiskunnan arvoja, vaan ne osallistuvat myös niiden muotoutumiseen ja rakentavat kehyksiä, joiden kautta todellisuutta ymmärretään. Media paitsi välittää erilaisia mielikuvia, myös rakentaa niitä. Tässä rakentamisessa taas nojataan normeihin ja esityskonventioihin.⁹ Se, miten erilaisia ihmisryhmiä esitetään mediassa, vaikuttaa suhtautumiseen näihin ihmisryhmiin. Suhtautuminen taas vaikuttaa edelleen siihen, millaisia representaatioita näistä ihmisryhmistä tuotetaan.¹⁰ Elokuvatutkija Richard Dyerin mukaan representaatiot vaikuttavat edelleen siihen, miten erilaisten ryhmien jäsenet näkevät itsensä ja kaltaisensa, paikkansa ja oikeutensa kansalaisina yhteiskunnassa.¹¹ Sanna Karkulehdon mukaan representaatiot ovat poliittisia, koska niissä käydään jatkuvaa kamppailua merkityksistä.¹² Ei ole siis merkityksetöntä, miten jotakin ihmisryhmää kuvataan mediassa, koska representaatiot tuottavat seurauksia arkitodellisuuteemme.

Käytän työssäni vaihtelevasti käsitteitä prostituutio, seksityö, prostituoitu ja seksityöntekijä pyrkien ottamaan huomioon kulloinkin tarkasteleman keskustelun kontekstin. Kaikilla näillä käsitteillä on omat latauksensa, jotka liittyvät myös käyttäjän suhtautumiseen seksin myymiseen ja ostamiseen ilmiönä. Tutkimassani aineistossa Seksialan liitto Sallin edustajat puhuvat niin prostituutiosta, prostituoiduista kuin seksityöstä ja seksityöntekijöistä. Ministerit, kansanedustajat ja ministeriöiden

⁷ Karkulehto 2011, 43.

⁸ Karkulehto 2011, 47.

⁹ Paasonen 2010, 41.

¹⁰ Paasonen 2010, 45.

¹¹ Dyer 2002, 1.

¹² Karkulehto 2011, 42.

virkamiehet puhuivat lähinnä prostituutiosta ja prostituoiduista ja käyttivät näiden synonyymeinä myös käsitteitä naiskauppa ja naiskaupan uhri. Suomalaisen prostituution sääntelyä tutkineen Minna Kimpimäen tapaan pidän sanaa prostituutio käyttökelpoisimpana sen historiallisuuden ja vakiintuneisuuden vuoksi, vaikka se ei olekaan neutraali ilmaus.¹³ Anna Kontula pitää seksityötä prostituutiota neutraalimpana sanavalintana, mutta toteaa sen olevan myös poliittinen kannanotto, joka mahdollistaa työntekijän oikeuksien vaatimisen myös seksityöntekijöille.¹⁴ Myös Kimpimäki viittaa Kontulan perusteluihin todetessaan prostituutiota harjoittavasta henkilöstä käytettävän nykyään useammin nimitystä seksityöntekijä kuin prostituoitu, joka koetaan leimaavana terminä.¹⁵

Argumentaation tarkastelun osalta jaan Chaïm Perelmanin käsityksen argumentaatiosta. Perelmanin mukaan “argumentaatiossa ei pyritä todistamaan johtopäätöksiä, vaan siirtämään premisseille osoitettu hyväksyntä koskemaan myös johtopäätöksiä.”¹⁶ Tällöin argumentoijan pitää ottaa huomioon yleisönsä, jos haluaa argumentoinnin vaikuttavan. Yleisö koostuu Perelmanin argumentaatioteoriassa kaikista niistä, joihin puhuja haluaa argumentaatiolla vaikuttaa.¹⁷ Tutkimassani aineistossa argumentaatio välittyy pääosin lehdistössä, jonka kautta puhujat voivat tavoitella yleisöään. Argumentaation tyyli voi vaihdella sen mukaan, mitä yleisöä siinä tavoitellaan. Kansanedustajien ja ministereiden voi nähdä lehdistössä viestivän lehdistössä laajasti suomalaisille, omille kannattajilleen tai omalle puolueelleen. Arvioin Sallin pyrkineen vaikuttamaan lehdistössä erityisesti yleiseen mielipiteeseen seksin oston kriminalisoinnista ja prostituutiosta. Salli itse koki seksialalla työskentelevien omien näkökulmien puuttuvan julkisesta keskustelusta ja näki vuoden 2002 julkisen keskustelun syyllistäneen yksipuolisesti seksialaa.¹⁸ Välillisesti Salli pyrki vaikuttamaan lehdistön kautta myös seksin oston kriminalisoinnista päättäviin kansanedustajiin ja ministereihin haastaessaan heidän argumenttejaan. Tärkeimmäksi tehtäväkseen Salli määritteli pyrkimyksen torjua “lainsäädäntöhankkeet, jotka pahentavat

¹³ Kimpimäki 2009, 4–5.

¹⁴ Kontula, Anna 2008, 34. Kontula on osaltaan vaikuttanut termin seksityö käyttöön suomalaisessa keskustelussa sekä toimiessaan Sallin varapuheenjohtajana että seksityöhön perehtyneenä tutkijana.

¹⁵ Kimpimäki 2009, 4. Sana prostituoitu on johdettavissa latinasta käsitteestä *prostituere*, joka tarkoittaa julkisesti tarjolle asettumista, alentaa, häväistä, paljastaa ja pitää kaupan. Skaffari & Urponen 2004, 12.

¹⁶ Perelman 1996 (1977), 28.

¹⁷ Perelman 1996 (1977), 21.

¹⁸ Toimintakertomus 2002–2003, 1. Seksialan liitto Salli ry.

seksialan ongelmia”¹⁹. Tätä pyrkimystä Salli pääsi parhaiten toteuttamaan eduskunnassa. Argumentaatiossa ja lehdistössä muodostetut tiedostetut ja tiedostamattomat representaatiot vaikuttavat argumenttien lisäksi siihen, millainen kuva suomalaisille muodostui median kautta prostituutiosta ja prostituoiduista.

Lähestyn argumentaatiota ja representaatiota lähteiden lähiluvun avulla. Hyödynnän tekstin lähilukua feministisen tutkimuksen lähtökohdista. Vastakarvaan tai vastustavalla lukemisella pyritään lukemaan tutkittavasta tekstistä tai kuvasta ohi, vastustamaan tekstin tarkoittamaa tulkintaa. Leena-Maija Rossi on tutkinut mainoskuvastoa vastustavalla lukemisella keskittyen erityisesti heteroseksuaalisuuden esittämiseen.²⁰ Vastustava lukeminen sopii mielestäni hyvin sovellettavaksi myös tutkielmani aiheeseen. Prostituutioon ja seksuaalisuuteen liittyy hyvin vahvaa kuvastoa ja esittämisen tapoja mediassa. Omassa työssäni keskityn tekstiin ja argumentaatiossa muodostettaviin ”kuviin” seksityöstä ja prostituutiosta, enkä analysoi lehtikirjoitusten kuvia.

1.4 Aikaisempi tutkimus

Seksialan liitto Sallista itsestään ei ole tehty tutkimusta, mutta Sallia ja seksin oston kriminalisoinnin prosessia sivuavia tutkimuksia on tehty muutamia. Elina Aaltion sosiaalipoliitiikan tutkimus *Vapaaksi marginaalista – marginaalista vapautta: naisliikkeen ja prostituoitujen etuliikkeen kamppailu seksin oston kriminalisoinnista 2002–2006* käsittelee seksin oston kriminalisoinnin prosessia naisliikkeen tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta. Aaltion tutkimuksessa Salli esiintyy naisliikkeen tavoitteita estävänä toimijana. On myös kiinnostavaa vertailla Aaltion mahdollisia huomioita liittyen Sallin vaikuttamiseen ja omia havaintojani Sallin toiminnasta tässä poliittisessä prosessissa. Myös itseäni kiinnostaa kysymys, miksi seksin oston kriminalisointi ei mennyt sellaisenaan läpi eduskunnassa ja mikä mahdollisesti oli Sallin rooli tässä. Keskityn kuitenkin tutkielmassani lehdistökirjoituksiin, enkä tarkastele seksin oston kriminalisoinnin prosessia ja puolueiden toimintaa eduskunnassa kovin perusteellisesti, joten mitään suoria johtopäätöksiä en voi tästä tehdä.

¹⁹ Toimintakertomus 2002–2003, 2. Seksialan liitto Salli ry.

²⁰ Rossi 2003.

Pihla Tiihonen on sosiologian pro gradu -tutkielmassaan *Sota seksikaupasta sanomalehdissä. Ehdotetun seksinostokiellon kirvoittama prostituutiodebatti Helsingin Sanomissa, Ilta-Sanomissa ja Lapin Kansassa 3.7.2003–31.8.2004* käsitellyt seksin oston kriminalisoinnista käytyä lehdistödebattia. Prostituutiokirjoittelu keskittyi Tiihosen mukaan seksin myyjiin ja prostituutio yhdistettiin ilmiönä erityisesti ulkomaalaisiin naisiin. Globalisaation ja ihmisoikeuksien korostaminen oli prostituutiokeskustelussa Tiihosen mukaan uusi ilmiö.²¹ Tiihonen osallistui myös itse keskusteluun prostituutiosta vapaana toimittajana.²² Toinen aihetta sivuava sosiologian pro gradu -tutkielma on Essi Thesslundin *Seksiorjat, ilolinnut ja seksityöntekijät. Prostituution diskursiivinen rakentuminen julkisessa keskustelussa Iltalehden ja Helsingin Sanomien sivuilla vuosina 2002–2003*. Thesslund keskittyy tutkielmassaan prostituution ja prostituoitujen representaatioihin lehdistössä sekä pohtii näiden suhdetta suomalaiseen yhteiskuntaan. Thesslundin mukaan prostituution representaatiot näyttäytyvät uhkana suomalaisen yhteiskunnan arvomaailmalle ja sukupuolimoraalille.²³ Tiihosen ja Thesslundin tutkielmat tarjoavat hyvää vertailumahdollisuutta laajempaan prostituutiosta käytyyn keskusteluun seksin oston kriminalisoinnin prosessin aikana.

Prostituutiota 2000-luvun Suomessa on tutkinut sosiologi Anna Kontula. Kontulan tutkimusraportti *Prostituutio Suomessa* ilmestyi Sexpo-säätiön kustantamana keväällä 2005 seksin oston kriminalisoinnin prosessin ollessa yhä käynnissä eduskunnassa. Kontulan väitöskirja *Punainen eksodus: tutkimus seksityöstä Suomessa* ilmestyi kolme vuotta myöhemmin. Kontula oli raportin julkaisun ja väitöskirjatyöskentelyn aikaan aktiivinen Seksialan liitto Sallissa ja toimi sen varapuheenjohtajana. Kontulan raporttia käytettiin myös lakivaliokunnan materiaalina keväällä 2006 valiokunnan käsitellessä hallituksen esitystä seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisoinnista.²⁴

Prostituutioon liittyvää sääntelyä on tutkinut oikeustieteilijä Minna Kimpimäki teoksessaan *Haureuden harjoittajista ihmiskaupan uhreihin. Prostituution, parituksen ja ihmiskaupan oikeudellinen sääntely*. Hyödynnän Kimpimäen tutkimusta erityisesti

²¹ Tiihonen 2006, tiivistelmä.

²² Tiihonen kirjoitti vuosina 2005–2006 Helsingin Sanomiin prostituutiota käsitteleviä artikkeleita. Kolme näistä liittyi vahvasti Sallin toimintaan: Prostituoitu ei olekaan itänainen HS 3.7.2005; Miksi nuori nainen myy hyvinvointivaltiossa seksiä? HS 28.8.2005; Turmelus tulee idästä HS 15.4.2006.

²³ Thesslund 2015, 138.

²⁴ Aaltio 2009, 86.

tutkielmani taustoituksessa tarkastellessani prostituutioon liittyvää sääntelyä ja sen muutosta.

Suomalaisen prostituution historiaa on tutkinut sosiaalishistorioitsija Antti Häkkinen väitöskirjassaan *Rahasta – vaan ei rakkaudesta. Prostituutio Helsingissä 1867–1939*. Häkkinen on tarkastellut myös 1990-luvun muutoksia prostituutiossa.²⁵ Häkkisen lisäksi Margaretha Järvinen on tutkinut helsinkiläistä prostituutiota sosiologian väitöskirjassaan *Prostitution i Helsingfors: en studie i kvinnokontroll* sekä tutkimuksessaan *Fallna kvinnor och hållna kvinnor. Polisen och protitutionen i Helsingfors åren 1965, 1975 och 1980–85*. Sekä Häkkisen että Margareta Järvisen tutkimuksia hyödynnän aiheeni taustoittamisessa ja prostituution kontrolliin liittyvän kontekstin rakentamisessa. Häkkisen ja Järvisen teoksiin viitataan monissa prostituutiota käsittelevissä tutkimuksissa.

1.5 Prostituution sääntelyn historia Suomessa

Seksin oston kriminalisointi ei kuulunut prostituution kontrollin keinovalikoimaan ennen vuotta 1998, jolloin kriminalisoitiin seksin ostaminen alle 18-vuotiaalta. Laki tuli voimaan vuoden 1999 alusta. Sen sijaan prostituoituja on Antti Häkkisen mukaan virallisesti kontrolloitu kolmella erilaisella järjestelmällä. Sukupuolitautilaeilla on säädelty prostituoitujen elämää, irtolaislakien avulla prostituoituja on seurattu ja rangaistu ja rikoslain parituspykälien perusteella on tuomittu prostituutiota organisoineita ihmisiä.²⁶ 1800-luvulla prostituutiota kontrolloitiin ohjesääntöisen prostituution järjestelmällä ja irtolaislainsäädännöllä, 1900-luvulla entistä tarkemmin prostituutioon puuttuneella irtolaislailla. Irtolaislainsäädännön kumoamisen jälkeen 1990-luvulla heräsi uudestaan vaatimukset kontrolloida prostituutiota, jolloin siihen tartuttiin järjestyssääntöjen ja rikoslain keinoin. Prostituution kontrolli kohdistui ennen 1990-lukua ainoastaan seksiä myyviin naisiin.

Prostituution harjoittamisesta tuli aiempaa enemmän viranomaisten kontrolloimaa toimintaa 1800-luvun lopulla. Minna Kimpimäen mukaan ennen 1900-lukua Suomessa,

²⁵ Häkkinen 1994.

²⁶ Häkkinen 1995, 20–21.

kuten muualla Euroopassa, oli käytössä ohjesääntöisen prostituution järjestelmä. Suomessa siitä tuli virallinen keisarin julistuksella vuonna 1875. Julistuksen myötä kaupunkeihin voitiin perustaa tarkastustoimistoja valvomaan sekä sukupuolitautitestien toteuttamista että yleisemmin prostituutiota. Tarkastustoimistot kontrolloivat naisia, jotka olivat jo aiemmin syyllistyneet haureuteen, tai jotka eivät voineet osoittaa laillista elinkeinoa. Naisille annetut lupavihkoset, joihin tehtiin merkintä naisen ollessa terve, toimivat käytännössä lupana harjoittaa prostituutiota niin kauan kuin nämä naiset olivat viranomaisten ja lääkäreiden kontrollissa.²⁷

Prostituutio haluttiin saada 1900-luvun alussa tiukemmin irtolaiskontrollin piiriin. Prostituutiota oli kontrolloitu irtolaislainsäädännöllä jo 1800-luvulla, mutta sen ei koettu toimivan prostituutioon riittävän voimakkaasti.²⁸ Irtolaisuuden käsitettä laajennettiin vuonna 1936 säädetyssä laissa niin, että irtolaisuuden kriteerejä voitiin soveltaa suoraan prostituoituina pidettyihin henkilöihin.²⁹ Lain neljännessä irtolaisuuden kriteerissä irtolaiseksi määritellään ”henkilö, joka pitämällä tapanaan hankkia tuloja hyvien tapojen vastaisilla ja siveellisesti hylättävillä keinoilla taikka muulla elämäntavallaan tuottaa ilmeistä vaaraa yleiselle järjestykselle, turvallisuudelle tai siveellisyydelle.”³⁰ Irtolaislainsäädäntö ei koskenut prostituution asiakasta.³¹ Seurauksia irtolaisuudesta olivat aluksi varoitukset, lisäksi irtolaisuudesta epäillylle tuli tarjota apua työn tai asunnonhankinnassa. Seuraavana toimenpiteenä voitiin määrätä irtolaisvalvontaan. Irtolaisvalvonnassa tuli noudattaa elintavoista, asuinpaikasta, asunnosta tai ansiotoiminnasta annettuja ohjeita eikä valvonnassa ollut henkilö saanut poistua asuinpaikkakunnaltaan ilman lupaa. Viimeisenä toimenpiteenä henkilöille, joita ei saatu palautettua ”säännölliseen ja kunnialliseen elämäntapaan”, osoitettiin työlaitos tai pakkotyö.³² Irtolaisvalvontaan kuuluneita kontrollitoimenpiteitä kutsuttiin hoidoksi eikä rangaistukseksi, sillä irtolaisuus ei ollut lain mukaan rikos, ja irtolaislainsäädöksiä valvoivat hallintoviranomaiset.³³ Käytännössä irtolaiskontrollia ei kuitenkaan koettu hoidoksi vaan

²⁷ Kimpimäki 2009, 51–53.

²⁸ Kimpimäki 2009, 68.

²⁹ Kimpimäki 2009, 69.

³⁰ Irtolaislaki 1936, § 1, momentti 4.

³¹ Kimpimäki 2009, 70.

³² Järvinen 1987, 17–18.

³³ Kimpimäki 2009, 70.

rangaistukseksi. Tätä alleviivasi se, että kontrollia harjoittanut viranomainen oli useimmiten poliisi.³⁴

Kritiikki irtolaislakia kohtaan kasvoi 1970-luvulla ja johti sen lakkautukseen vuonna 1987. Kritiikki kohdistui lain soveltamisen mielivaltaisuuteen ja lakia pidettiin syrjäytyneisiin kohdistuneena luokkalakina. Se myös rankaisi naisia miehiä useammin ja kohdistui naisiin, joiden sosiaalisesti hankalaa tilannetta päihdeongelmineen ei voinut kutsua ammattihaureudeksi.³⁵ Uusi sukupuolipoliittinen näkökulma prostituutioon kiinnitti huomiota prostituution sukupuolittuneisuuteen ja irtolaislain tehottomuuteen prostituutiokysymyksissä. Prostituutiota ei nähty voitavan rinnastaa irtolaisuuteen ja siinä tuli huomioida prostituoitujen lisäksi muut osapuolet sekä privaatimpi prostituutio. Irtolaiskontrolli nähtiin tehottomana, koska se keskittyi vain prostituution näkyvimpään osaan. Tähän näkyvimpään osaan se ei myöskään tarjonnut oikeita ratkaisuja, koska siihen liittyi vaikeita sosiaalisia ongelmia, joita ei voitu ratkaista irtolaiskontrollin toimenpiteillä.³⁶ Vuonna 1986 voimaan tullut päihdehuoltolaki kumosi irtolaislain ja vuodesta 1987 lähtien prostituutiosta ei enää rangaistu.³⁷

Suomalaista prostituutiota ennen 1990-lukua on kuvattu näkymättömäksi ja siitä vallitsi hiljaisuus yhteiskunnallisen keskustelun osalta.³⁸ Prostituution puuttumista ei nähty tarpeelliseksi 1980-luvulla sen vähäisyyden, näkymättömyyden ja järjestäytymättömyyden vuoksi.³⁹ Prostituution ”paluu” tapahtui kuitenkin jo 1990-luvulla, ja prostituutio muuttui aikaisempaa näkyvämmäksi ja laajemmaksi 2000-luvun alkuun mennessä.⁴⁰ Prostituutiotilanteen muuttumisen taustalla oli monia syitä. Neuvostoliiton romahdus ja siitä seurannut rajojen avautuminen toivat itärajan takaa aiempaa enemmän prostituoituja ja näiden parittajia. Paikallisesti prostituutiotilanteeseen vaikutti taloudellinen lama, joka lisäsi kotimaisten prostituoitujen määrää.⁴¹ Antti Häkkisen mukaan prostituoituja on ollut Helsingissä eniten ensimmäisen maailmansodan

³⁴ Järvinen 1990, 79.

³⁵ Kimpimäki 2009, 72–73.

³⁶ Järvinen 1990, 88–89.

³⁷ Holli 2004, 108.

³⁸ Järvinen 1990, 7; Lehti & Aromaa 2002, 59–60.

³⁹ Kimpimäki 2009, 76.

⁴⁰ Häkkinen 1994, 100; Kimpimäki 2009, 77.

⁴¹ Kimpimäki 2009, 77; Lehti & Aromaa 2002, 60; Häkkinen 1994, 123.

ja 1960-luvun välisenä aikana ja 1990-luvun alussa.⁴² Prostituution kasvun ja näkyvyyden seurauksena prostituutio politisoitui uudelleen 1990-luvun alussa.⁴³ Suomalaisessa yhteiskunnassa näkymättömänä pidettyyn ja nyt ongelmaksi koettuun prostituutioon ei ollut valmistauduttu. 1990-luvulla perustettiin lukuisia komiteoita ja työryhmiä tutkimaan asiaa.⁴⁴

Prostituutio-ongelman tutkiminen johti lainsäädännön muutoksiin 1990-luvun lopulla. Seksuaalirikoslakia uudistettiin vuosina 1994–1998, ja uusi seksuaalirikoslaki astui voimaan vuoden 1999 alusta. Paritus säilyi uudessa laissa rangaistavana, ja lisäksi laissa kriminalisoitiin seksin ostaminen alle 18-vuotiaalta. Samaan aikaan hyväksyttiin hallituksen täydentävä esitys, jolla kiellettiin ulkomailla tapahtuva lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Yhdessä näillä laeilla oli mahdollista puuttua ulkomailla tapahtuvaan seksuaalipalvelujen ostamiseen alaikäiseltä. Erityisesti Venäjällä ja Virossa tapahtuvaan lapsiprostituutioon haluttiin puuttua.⁴⁵ Helsingissä prostituution uusi tuleminen näkyi katukuvassa voimakkaimmin. Kaupunki puuttui katuprostituutioon kunnallisella järjestyssäännöllä, jossa vuonna 1999 kiellettiin julkinen prostituutio.⁴⁶ Viranomaiset kuitenkin tulkitsivat kiellon liittyvän vain seksin myyntiin ja seuraukset kohdistuivat vain seksiä myyviin naisiin.⁴⁷ Ulkomaalaisten seksin myyjien toimintaa pyrittiin rajoittamaan ulkomaalaislain muutoksella vuonna 1999. Lakiin lisättiin käännättämisen perusteisiin ”perusteltu epäily seksipalvelujen myymisestä.”⁴⁸ Hallituksen esityksessä lakimuutosta perusteltiin yleisellä mielipiteellä ja prostituution aiheuttamalla häiriöllä. Käännäytystä perusteltiin myös sillä, että toiminnan taustalla saattaa olla paritusta.⁴⁹ Ulkomaalaislaissa seksikaupan seurauksista vastasivat kuitenkin vain seksiä myyvät naiset.

⁴² Häkkinen 1995, 17.

⁴³ Holli 2004, 105.

⁴⁴ Holli 2004, 105.

⁴⁵ Holli 2004, 113; HE 117/1997.

⁴⁶ Holli 2004, 116.

⁴⁷ Holli 2004, 119.

⁴⁸ HE 50/1998 vp.

⁴⁹ HE 50/1998 vp.

2. Hallituksen haastaminen ja asiantuntijuuden rakentaminen 2002–2004

2.1 Kesän 2002 keskustelu ja prosessin käynnistyminen

Seksin oston kriminalisoinnin prosessia edelsi 1990–2000-lukujen vaihteen herännyt julkinen keskustelu prostituutiosta ja kesää 2002 kohti kiihtynyt uutisointi parituksesta ja naiskaupasta. Eduskunnassa keskusteltiin prostituutiosta 1990-luvun puolivälistä lähtien ja ensimmäinen lakialoite seksin myymisen ja ostamisen kriminalisoinnista tehtiin eduskunnassa huhtikuussa 2002. Samana vuonana myös tasavallan presidentti Tarja Halonen otti voimakkaasti kantaa nais- ja lapsikauppaan. Kansanedustajat ja ministerit alkoivat esittää vaatimuksia oikeusministerille prostituutioon puuttumisesta. Selvitän seuraavaksi keskustelun kontekstia ennen Seksialan liitto Sallin perustamista. Tarkastelen millaista argumentaatiota ja prostituoitujen representaatioita keskusteluissa luodaan selvittääkseni, miltä pohjalta Salli lähti vuoden 2002 lopulla argumentoimaan. Tässä luvussa käsitelen erityisesti vuonana 2002 käytyä keskustelua parituksesta, ihmiskaupasta ja prostituutiosta ja näiden seurauksena syntyneitä vaatimuksia ratkaista ongelmaksi nimetty prostituutio seksin oston kriminalisoinnilla.

Eduskunnassa seksin oston kriminalisointi nousi esille jo vuonna 2001, mutta uusiin lainsäädännöllisiin selvityksiin tai toimiin se ei vielä johtanut. Vielä toukokuussa 2001 sosiaalidemokraattien (SDP) oikeusministeri Johannes Koskinen vastasi ruotsalaisen kansanpuolueen (RKP) kansanedustajien kirjalliseen kysymykseen seksipalvelujen ostamisen kriminalisoinnista toteamalla, että “järjestyslakihankkeen ja prostituution ehkäisyprojektin lisäksi Suomessa ei ole tällä hetkellä vireillä muita prostituution sääntelyä ja seuranta koskevia valtakunnallisia hankkeita.”⁵⁰ Koskinen viittasi vastauksessaan Ruotsin kokemuksiin ja erityisesti sieltä saatuihin epävarmoihin tuloksiin kriminalisoinnin vaikutuksista. Seksin oston kriminalisointi ei näyttäytynyt ajankohtaiselta myöskään valtaosalle kansanedustajista. Ilta-Sanomat selvitti marraskuussa 2002 kyselyssään kansanedustajien suhtautumista seksipalvelujen oston kriminalisointiin. Lehden tavoittamasta 130 kansanedustajasta 28 naiskansanedustajaa ja

⁵⁰ KK 482/2001 vp.

21 mieskansanedustajaa kannatti kriminalisointia.⁵¹ Ilta-Sanomien kysely oli seurausta ruotsalaisen kansanpuolueen (RKP) kansanedustajan Eva Biaudet'n Helsingin Sanomille antamasta haastattelusta, jossa hän kertoi kannattavansa seksipalvelujen oston kriminalisoimista ja aikovansa pitää huolen siitä, ettei keskustelu aiheesta pääse eduskunnassa sammumaan.⁵²

Helsingin Sanomat uutisoi helmikuussa 2002 lisääntyneestä naiskaupasta Baltian maista Pohjoismaihin. Uutinen perustui kansainvälisen siirtolaisjärjestön IOM:n tutkimukseen. Uutisen mukaan naiskaupan uhrit myytiin yleensä prostituoiduiksi. Tietojen kerrottiin perustuvan rajavartiolaitoksilta ja poliisilta saatuihin tietoihin.⁵³ Keväällä 2002 julkaistiin myös Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen (Optula) selvitys *Naiskauppa, laitton siirtolaisuus ja Suomi*. Selvityksen mukaan suomalaiseen prostituutioon "ei ilmeisesti kuulu ihmissalakuljetusta, laitonta siirtolaisuutta tai prostituoitujen liikkumavapauden rajoituksia"⁵⁴. Myös Optulan selvityksessä oli haastateltu muun muassa rajavartioita ja poliiseja.⁵⁵ Tasavallan presidentti Tarja Halonen totesi puheessaan Säätytalolla huhtikuussa 2002, että "prostituutio ei ole työtä eikä ammatti".⁵⁶ Huhtikuussa myös kristillisdemokraattien puheenjohtaja Päivi Räsänen ja joukko puolueen kansanedustajia teki lakialoitteen seksuaalipalvelujen myymisen ja ostamisen muuttamisesta rangaistavaksi. Lakialoitteessa viitattiin kansainvälisen siirtolaisjärjestön IOM:n tutkimukseen Baltian maista suuntautuvasta ihmiskaupasta ja EY-tuomioistuimen ratkaisuun, jonka tulkittiin lakialoitteessa saattaneen mahdollistaa oleskeluluvan saamisen toisessa EU-maassa prostituoituna työskentelyn perusteella.⁵⁷

Kesä- ja heinäkuussa 2002 mediassa uutisoitiin kahdesta suuresta paritustapauksesta Kotkassa ja Helsingissä.⁵⁸ Kasvanut uutisointi parituksesta johti myös keskusteluun sanoma- ja iltapäivälehtien osuudesta paritukseen niiden julkaistessa

⁵¹ Ilta-Sanomien tavoittamasta 130 kansanedustajasta naisia oli 51, heistä 40 kertoi mielipiteensä. 79 mieskansanedustajasta 60 vastasi lehden kyselyyn. Näistä 31 edustajaa vastusti kriminalisointia. Naiskansanedustajat kieltäisivät seksin ostamisen, IS 21.11.2002.

⁵² Eva Biaudet haluaa yhä kieltää seksipalvelujen oston kriminalisoinnin, HS 15.11.2001.

⁵³ Naiskauppa Baltiasta Pohjoismaihin lisääntynyt selvästi, HS 26.2.2002.

⁵⁴ Naishuutit Baltiasta Pohjoismaihin lisääntynyt selvästi, HS 26.4.2002.

⁵⁵ Suomalaiseen prostituutioon ei kuulu ihmissalakuljetus, HS 26.4.2002.

⁵⁶ Presidentti Halonen haluaa naiskaupan kuriin, HS 20.4.2002.

⁵⁷ LA 46/2002 vp.

⁵⁸ Seitsemälle paritussyytteet Kotkan punaisen talon jutussa, HS 25.7.2002 & Laaja paritussarja paljastui Helsingissä, HS 1.6.2002.

seksipalveluilmoituksia sivuillaan. Helsingin Sanomissa ei nähty ongelmaa ilmoitusten julkaisemisessa, ja lehden päätoimittaja ilmoitti kesäkuussa 2002 lehden jatkavan ilmoitusten julkaisemista.⁵⁹ Vain viikkoa myöhemmin Helsingin Sanomat muutti kuitenkin linjaansa ja päätti lopettaa ilmoitusten julkaisun. Helsingin Sanomien päätoimittajan ja markkinointijohtajan mukaan päätös perustui lehden omiin selvityksiin, joiden perusteella lehti ei voi erottaa paritukseen kytkeytyviä ilmoituksia yksityisistä prostituutioilmoituksista.⁶⁰ Tutkija Elina Aaltion mukaan paritukseen liittyvät mediakohut vaikuttivat Helsingin Sanomien päätökseen.⁶¹ Ylen uutisen mukaan lehden ratkaisuun vaikutti myös se, että Naisjärjestöjen keskusliiton jäsenet alkoivat perua HS:n lehtitilauksiaan.⁶²

Heinäkuussa 2002 oikeusministeri Johannes Koskinen kertoi oikeusministeriön aloittavan syksyllä rikoslain muutosten valmistelun kansainvälisen ihmiskaupan torjumiseksi. Samalla selvitettäisiin myös parituksen rangaistussäännöstöä.⁶³ Elokuussa Koskinen nosti Turun Sanomien haastattelussa ihmiskaupan ja parituksen rinnalle prostituution.

“Koko ajan laajeneva seksibisnes alkaa olla vakava ongelma. Viime aikojen kokemukset osoittavat, että järjestäytynyt kansainvälinen seksirikollisuus on soluttautunut myös Suomeen.”⁶⁴

Koskisen mukaan ilmiöön oli ”tartuttava laajalla rintamalla”. Keinoina Koskinen mainitsee lainsäädännön tiukentamisen ja rangaistusten koventamisen. Koskinen ei ollut varma Ruotsin mallin, eli seksin oston kriminalisoinnin, soveltamisesta Suomeen. Eduskunnan käsittelyssä ollutta uutta järjestyslakia, joka kriminalisoisi seksipalvelujen myynnin ja oston julkisella paikalla, Koskinen piti askeleena oikeaan suuntaan. Vasemmistoliiton kansanedustajan Annika Lapintien mielestä järjestyslain rikkomisesta

⁵⁹ HS:n päätoimittaja Virkkunen: Ilmoittelu saa jatkua, HS 12.6.2002.

⁶⁰ HS luopuu prostituutioilmoittelusta, HS 19.6.2002.

⁶¹ Aaltio 2009, 57.

⁶² Helsingin Sanomat lopettaa seksipalveluilmoittelun, Yle 18.6.2002. Yle Uutisten artikkeliarkisto.

⁶³ Oikeusministeriö puuttuu ihmiskauppaan, HS 21.7.2002.

⁶⁴ Oikeusministeri aikoo puuttua prostituutioon kovalla kädellä, TS 11.8.2002. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

seuraavat rangaistukset olivat seksin oston osalta liian pieniä. Järjestyslaissa prostituutio vertautui Lapintien mielestä virtsaamiseen julkisella paikalla.⁶⁵

Lokakuussa 2002 oikeusministeri Koskinen kertoi aikovansa asettaa työryhmän selvittämään seksin ostamisen kriminalisointia. Koskinen näki prostituution moraalisena ongelmana mutta ei täysin kielteisenä asiana. Helsingin Sanomien uutisessa viitattiin Koskisen huoleen vammaisten tarpeista, joilla Invalidiliiton kerrottiin puolustaneen seksin ostoa. Oikeusministeriön asiasta valmistelemassa muistiossa kriminalisointia ei suositeltu ja järjestyslain nähtiin puuttuvan riittävästi katuprostituutioon.⁶⁶ Peruspalveluministeri Eva Biaudet arvosteli oikeusministeriön muistiota ja vaati seksin oston kriminalisointia.⁶⁷

Ministeri Biaudet'n ja Koskisen lisäksi seksipalveluja koskevaa lainsäädäntöä kommentoi medialle sosiaali- ja terveysministeriön virkamies Leila Räsänen. Sosiaali- ja terveysministeriö kannatti seksipalveluiden ostokieltoa Ruotsin esimerkkiä seuraten. Räsänen mukaan naiskauppaa ja prostituutiota ei olisi ilman kysyntää, ja juuri kysyntään kiinnitetään huomiota Pohjoismaissa.

“Täällä pyritään vakuuttamaan ostajat siitä, että ostamalla seksiä he osallistuvat naiseen ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan ja tukevat kansainvälistä rikollisuutta [--].”⁶⁸

Myös kokoomuslainen sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho puhui seksipalveluiden oston kriminalisoinnin puolesta. Perhon mukaan iljettävintä naiskaupassa oli sen kytkös ”isoja rahoja haalivaan järjestäytyneeseen rikollisuuteen”. Perho kiisti, että prostituutio olisi yksityisyrittämistä ja totesi, että prostituutiosta on kyse ihmiskaupasta ja uhrien arvosta. Perho kuvaili seksiä myyviä naisia uhreiksi ja perusteli tätä toteamalla valtaosan myyvän itseään pakosta ja tulevan Itä-Euroopasta ja Baltiasta alueilta, joissa sosiaaliturva ei toimi. Perho totesi näissä maissa sosiaaliturvan jääneen talouden rattaiden jalkoihin.⁶⁹

⁶⁵ Oikeusministeri aikoo puuttua prostituutioon kovalla kädellä, TS 11.8.2002. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

⁶⁶ Oikeusministeriö ei lämpene seksipalvelujen ostokiellolle, HS 19.10.2002.

⁶⁷ Biaudet: Seksin ostoa pitää kriminalisoida, HS 22.10.2002.

⁶⁸ Lakia seksipalveluista tiukennetaan? Yle 28.10.2002. Yle Uutisten artikkeliarkisto.

⁶⁹ Perho: Seksipalvelujen ostoa kriminalisoitava, TS 3.11.2002. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

Marraskuussa 2002 oikeusministeri Koskinen perusti työryhmän tekemään ehdotuksen ihmiskauppaa koskevista rangaistussäännöksistä ja selvittämään tarvetta säätää seksin osto rangaistavaksi.⁷⁰ Koskinen kertoi työryhmän asettamisesta eduskunnan kyselytunnilla. Peruspalveluministeri Eva Biaudet iloitsi kyselytunnilla, että keskustelua prostituutiosta ei käyty enää vain naisten kesken ja totesi sen olevan ”koko yhteiskunnan ja hallituksen asia”.⁷¹ Eduskunnassa suhtautuminen seksin oston kriminalisointiin oli muuttunut vuoden takaisesta vahvasti kriminalisoinnin kannalle. Marraskuussa 2002 jo yli puolet kansanedustajista eli 137 kansanedustajaa kannatti Etelä-Suomen Sanomien ja Satakunnan Kansan kyselyn perusteella seksipalvelujen oston kriminalisointia. Kannattajia oli kaikista puolueista, ja isoista puolueista keskusta oli selvimmin kriminalisoinnin kannalla. Naisia kriminalisointia kannattaneista oli 58 ja miehiä 79.⁷²

Joulukuussa 2002 eduskunnan naisverkoston puheenjohtaja Annika Lapintie (vas.) teki eduskunnassa toimenpidealoitteen seksin oston kriminalisoinnin selvittämistä vauhdittaakseen. Aloitteessa ehdotettiin, ”että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin seksipalvelujen ostamisen kriminalisoimiseksi.”⁷³ Lapintien toimenpidealoitteen allekirjoitti sata kansanedustajaa, 51 naista ja 49 miestä. Lapintien johtamassa eduskunnan naisverkostossa toimenpidealoite herätti myös torjuntaa, eivätkä kaikki naisverkoston jäsenet allekirjoittaneet aloitetta.⁷⁴ Kansan tuntoja aiheesta selvitettiin tammikuussa 2003 Sunnuntaisuomalaisen kyselyssä, jossa seksipalvelujen ostamisen kriminalisointia kannatti 48 prosenttia suomalaisista, myynnin kriminalisointia 55 prosenttia.⁷⁵

Seksialan liitto Salli (Salli) perustettiin marraskuussa 2002 viikkoa ennen Koskisen työryhmää. Liiton perustamisesta uutisoitiin useammassa mediassa.⁷⁶ Helsingin

⁷⁰ Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio. Työryhmän osamietintö. Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:5, Oikeusministeriö.

⁷¹ PTK 134/2002 vp, 4.

⁷² Kysely tavoitti yhteensä 177 kansanedustajaa. Näistä kriminalisointia vastusti 4 kansanedustajaa ja 36 jätti kantansa auki tai ei halunnut kertoa sitä. Seksin oston kriminalisointia vauhditetaan eduskunnassa, Satakunnan Kansa (SK) 19.11.2002.

⁷³ TPA 178/2002 vp.

⁷⁴ Naisverkostossa ristivetoa seksikaupasta, Ilta-Sanomat (IS) 12.12.2002.

⁷⁵ Naisista ostamisen kriminalisointia kannatti 61%, miehistä 35 %. Myynnin kriminalisointia kannatti naisista 67 %, miehistä 42 %. Joka toinen hyväksyisi ilotalot, Keski-suomalainen 12.1.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

⁷⁶ Seksialalla työskenteleville oma järjestö, HS 19.11.2002; Seksialalla työskentelevät perustivat oman liiton, Aamulehti (AL) 19.11.2002.

Sanomien uutisessa Sallin ”puuhanaiseksi” esiteltiin Anna Kontula, jonka kerrottiin olevan vasemmistonuorten varapuheenjohtaja ja vasemmistoliiton eduskuntavaaliehdokas.⁷⁷ Kontula toimi Sallin varapuheenjohtajana ja seksialan yrittäjä Johanna Sirkiä puheenjohtajana. Salli reagoi joulukuussa 2002 prostituutiosta käytävään keskusteluun kannanotolla, jossa kuvailtiin hyvin perusteellisesti Sallin näkemyksiä erilaisiin prostituutioon liittyviin kysymyksiin. Kannanotossa Sallin edustajat vaativat oikeutta tulla kuulluiksi.

”Prostituutioon liittyvässä keskustelussa on ollut ikävänä piirteenä se, että eräät keskustelijat ovat johdonmukaisesti pyrkineet estämään seksityöntekijöiden mahdollisuuden osallistua itseään koskevaan julkiseen keskusteluun.”⁷⁸

Toimintasuunnitelmassaan vuodelle 2003 Salli linjasi toimintansa painottuvan seksin oston kriminalisoinnin vaikuttamistyöhön. Sallin tavoitteet liittyivät vahvasti yleisen keskustelun muuttamiseen ja sitä kautta vaikuttamiseen seksin oston kriminalisointiin. Toimintasuunnitelmassa linjattiin, että yhdistys ”pyrkii tuomaan julkisuudessa esille seksialalla työskentelevien näkökulmaa ja esittämään rakentavia vaihtoehtoja ongelmien ratkaisuun.”⁷⁹

Sallin varapuheenjohtaja Anna Kontula vaikutti joulukuussa 2002 myös vasemmistoliiton puoluevaltuuston kokouksessa. Iltalehdessä puoluevaltuuston keskustelua seksin oston kriminalisoinnista kuvattiin kiistana puolueen ”konkareiden” ja ”nuorisosiiven” välillä. Anna Kontula oli laatinut yhdessä Anna Mikkolan kanssa puoluevaltuustolle seksin oston kriminalisointia vastustavan kannanoton. Kontula vaati asiasta puoluevaltuuston äänestystä. Äänestämistä vastusti uutisen mukaan vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puheenjohtaja Outi Ojala. Vasemmistoliiton puoluekokous oli jo aiemmin asettunut kannattamaan seksin oston kriminalisointia. Kontulan ja Mikkolan kannanotto äänestettiin puoluevaltuustossa kumoon.⁸⁰

⁷⁷ Seksialalla työskenteleville oma järjestö, HS 19.11.2002.

⁷⁸ Kannanotto prostituutiokeskusteluun 15.12.2002. Seksialan liitto Salli ry.

⁷⁹ Toimintasuunnitelma 2003, Seksialan liitto Salli ry.

⁸⁰ Vasemmistoliitossa sota seksin ostamisen rangaistavuudesta, Iltalehti 2.12.2002. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

Seksin oston kriminalisoinnin ja prostituution ajankohtaistuminen poliittisina kysymyksinä vuoden 2002 lopulla liittyi myös lähestyneisiin eduskuntavaaleihin. Maaliskuussa 2003 järjestettyjen eduskuntavaalien jälkeen sosiaalidemokraatit ja keskusta jatkoivat hallituspuolueina, ja aikaisemmassa hallituksessa vaikuttaneet kokoomus ja vasemmistoliitto jäivät oppositioon. Oikeusministerinä vaalien jälkeen jatkoi SDP:n Johannes Koskinen.

2.2 Pimeää työtä vai yrittäjyyttä?

Oikeusministeriön ihmiskauppatyöryhmä antoi seksin oston kriminalisointia koskevan osamietintönsä heinäkuun 2003 alussa. Työryhmä päätyi mietinnössä esittämään seksin oston kriminalisointia.⁸¹ Mietinnön julkaisu johti kiihtyvään keskusteluun seksin oston kriminalisoinnista mediassa. Helsingin Sanomissa oikeusministeri Johannes Koskinen kertoi arvelevansa hallituksen asettuvan hankkeen taakse ja antavan sen pohjalta lakiesityksen eduskunnalle. Koskinen myös uskoi seksin ostokiellon menevän myöhemmin läpi myös eduskunnassa.⁸² Tarkastelen seuraavaksi kolmen teeman kautta loppuvuodesta 2002 alkanutta ja erityisesti heinäkuussa 2003 käytyä lehdistökeskustelua seksin oston kriminalisoinnista. Nämä teemat ovat kamppailu seksityön määrittelystä pimeänä työnä ja yksityisyrittämisenä, keskustelu ulkomaalaisista seksityöntekijöistä sekä kiistely Ruotsin kokemuksista seksin oston kriminalisoinnista. Seksialan liitto Salli lähti voimakkaasti haastamaan seksin oston kriminalisointia puoltavia argumentteja mediassa.

Verotus nousi aiheena esille tammikuussa 2003, kun Sunnuntaisuomalaisen teettämässä kyselytutkimuksessa oli selvitetty suomalaisten suhtautumista prostituutioon.⁸³ Vastaajilta kysyttiin myös näkemystä valtion pyörittämästä bordellijärjestelmästä, jossa huolehdittaisiin paitsi prostituoitujen terveystarkastuksista myös siitä, että nämä maksaisivat yhteiskunnalle veroja työstään.⁸⁴ Prostituutioon liittyvä keskustelu sai

⁸¹ Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio. Työryhmän osamietintö. Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:5, Oikeusministeriö.

⁸² Seksipalvelujen ostamista ehdotetaan rangaistavaksi, HS 4.7.2003.

⁸³ Ks. luku 2.1.

⁸⁴ Kysymys kuului kokonaisuudessaan: Pitäisikö Suomeen perustaa yhteiskunnan valvomia ilotaloja ja velvoittaa palvelujen tarjoajat käymään säännöllisesti terveystarkastuksissa ja maksamaan harjoittamastaan ammatista verot yhteiskunnalle? Miehistä tällaista ilotalojärjestelmää kannatti 49 %, naisista 40 %. Joka toinen hyväksyisi ilotalot, Keski-suomalainen, 12.1.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

sukupuolittuneen sävyn, kun vihreän liiton (vihreät) kansanedustaja Osmo Soininvaara väläytteli bordellijärjestelmän mahdollisuutta.⁸⁵ Vihreiden naiskansanedustajat tyrmäsivät Soininvaaran puheet.⁸⁶

Heinäkuussa oikeusministeri Koskinen nosti mediassa uudelleen esille prostituution verotuksen, tällä kertaa rikollisuuden ja harmaan talouden kontekstissa. Koskinen ilmoitti kannattavansa SDP:n sisäministeri Kari Rajamäen ehdotusta seksin myynnin kriminalisoinnista ja perusteli kantaansa verotukseen liittyvillä laiminlyönneillä. Prostituutioon liittyvä rikollisuus yhdistyi Koskisen puheissa erityisesti ulkomaalaisten prostituoitujen verojen maksamiseen.

“Valtaosa Suomen prostituutiosta on rikollista. Prostitoidut kiertävät verotusta ja kirjanpitoa. Jos ajatellaan virolaisten ja venäläisten pyörittämää toimintaa, he eivät peri arvonnäisäveroja, eivätkä ilmoita tuloja. Varojen kotiuttamisessa rikotaan vielä valuuttasäännöksiä ja tullimääräyksiäkin.”⁸⁷

Koskinen korosti suuren osan prostituutiosta olevan siis rikollista verojen maksuun liittyvien laiminlyöntien vuoksi. Koskinen esitti ongelmana sen, että prostitoidut eivät maksa työstään veroja ja nosti esille erityisesti virolaisten ja venäläisten prostituoitujen toiminnan. Tulkitsen valuuttasäännösten ja tullimääräysten vahvistaneen käsitystä, että prostituution ongelmat liittyivät erityisesti ulkomaalaisiin ja rajoihin. Prostituoitu, erityisesti ulkomaalainen prostituoitu, representoitui Koskien argumentaatiossa (vero)rikolliseksi. Koskinen tuli samalla määritelleeksi prostituution myös työksi nostamalla verotuksen ja kirjanpidon perusteluiksi seksin myynnin kriminalisoinnin puolesta.

Sallin Anna Kontula ja Johanna Sirkiä pääsivät vastaamaan oikeusministeri Koskisen puheisiin Aamulehdessä samassa uutisessa Koskisen kanssa. Kontula ja Sirkiä reagoivat Koskisen puheisiin prostituution verotuksesta monin eri argumentein. Anna Kontula argumentoi ongelman verojen maksussa olleen se, etteivät prostitoidut olleet Suomessa

⁸⁵ Vihreiden puheenjohtaja Soininvaara harkitsisi sallimista: Ilotaloja Suomeen? IS 13.1.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

⁸⁶ Vihreät naiskansanedustajat kummastelevat Soininvaaran puheita: ei ilotaloja! IS 14.1.2003.

⁸⁷ Oikeusministeri Koskinen kannattaa seksin myyntikieltoa, Aamulehti 21.7.2003.

täysivaltaisia työntekijöitä tai ammatinharjoittajia. Lisäksi Kontulan mukaan ongelmat verojen maksamisessa ja ammatin harjoittamisessa liittyivät asenneilmastoon.

“Jos haluamme, että prostituoitunut maksavat veroja, meidän pitää vaikuttaa mielipiteisiin niin, että prostituoitu pystyy kirjoittamaan veroilmoitukseensa olevansa prostituoitu.”⁸⁸

Sallin puheenjohtajan Johanna Sirkiän mukaan ongelma verojen maksamisessa oli myös tekninen, sillä ammattirekistereistä ei löytynyt prostituoitun tai seksityöntekijän ammattia, jolloin seksityöntekijän piti käyttää esimerkiksi konsultin tittelä.⁸⁹ Sirkiä vaatii prostituoituille laillisesti toimivan työntekijän oikeuksia.⁹⁰ Sirkiä tarttui Koskisen argumentointiin erityisesti ulkomaalaisten prostituoitujen verojen maksun osalta. Sirkiän mukaan suurin osa Suomessa toimivista prostituoituista oli ulkomaalaisia eivätkä he olleet verovelvollisia Suomessa. Lisäksi Sirkiä otti kantaa ulkomaalaisten prostituoitujen huonoon asemaan Suomen työmarkkinoilla eikä pitänyt keskustelua heidän verottamisestaan kohtuullisena.

“On täysin moraalitonta lähteä keskustelemaan verotulojen saamatta jäämisestä tilanteesta, ettei ulkomaalaisilla naisilla ole minkäänlaista lain suomaa turvaa työntekijöinä Suomessa.”⁹¹

Satunnaisen seksityön Sirkiä rinnasti pimeään työhön siivous- ja rakennusaloilla ja kuvaili vaikeaksi arvioida sen vaikutusta verotuloihin.⁹² Pimeän työvoiman Sirkiä yhdisti argumentaationsa ulkomaisiin prostituoituihin.

“Alalla pimeää ulkomaista työvoimaa tulee olemaan joka tapauksessa, joten olisi vain uskallettava jättää mustavalkoiset ajattelutavat ja katsoa suoraan ongelmia ja toimia siten, etteivät ne pahenisi entisestään, Seksialan Liiton puheenjohtaja Johanna Sirkiä huomauttaa.”⁹³

⁸⁸ Oikeusministeri Koskinen kannattaa seksin myyntikieltoa, Aamulehti, 21.7.2003.

⁸⁹ Seksiyrittäjä Johanna Sirkiä "Rajan takaa tulee naisia aina", Iltalehti, 26.7.2003.

⁹⁰ Seksialan liiton Sirkiä: Seksiyrittäjät maksavat veronsa, Uutispäivä Demari 23.7.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

⁹¹ Seksialan liiton Sirkiä: Seksiyrittäjät maksavat veronsa, Uutispäivä Demari 23.7.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

⁹² Seksialan liiton Sirkiä: Seksiyrittäjät maksavat veronsa, Uutispäivä Demari 23.7.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry & Lady Johanna lukee pian lakia, IS Viikonvaihte 23.8.2003.

⁹³ “Laiillistaminen on yhtä huono kuin kriminalisointi”, Keski-suomalainen 20.5.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

Salli ja erityisesti Sallin puheenjohtaja Sirkiä siirsi keskustelussa huomiota verojen maksun laiminlyönneistä ja ulkomaalaisista prostituoiduista kotimaisiin seksialan yrittäjiin. Sirkiän mukaan suurin osa Suomessa ammattimaisesti toimivista suomalaisista prostituoiduista maksoi veronsa. Hän esitteli itsensä itsenäisenä yrittäjänä, joka tarjosi seksipalveluita.⁹⁴ Sirkiä kertoi lehtihaastatteluissa yksityiskohtaisesti omasta yrittäjyydestään ja mitä alalle yrittäjäksi lähteminen vaati viranomaisten silmissä. Olosuhteet seksialalla työskentelyyn Suomessa näyttäytyivät Sirkiän argumentaatioissa varsin helpoilta. Sirkiä kommentoi nykyisen lainsäädännön sopivan suomalaisille seksialan yrittäjille oman toiminimen perustamisen mahdollistaessa seksipalvelujen myymisen. Ammattirekisterin puutteet seksityöntekijän ja prostituoidun ammattinimikkeiden osalta näyttäytyivät Sirkiälle ”pikku pulmana”.⁹⁵ Hän kertoi olleensa ”tympääntynyt työhönsä toisten käskyläisenä.”⁹⁶ Sirkiä vertasi seksityön raskaita puolia sihteerin työhön, jossa hän kertoi kokeneensa itseinhon tunteita.⁹⁷

City-lehden haastattelussa Sirkiä käänsi asetelman työn herättämistä tunteista asiakkaan kokemuksiin. Sirkiä vertasi seksityötä kampaajaan ammattiin. Sirkiä kysyi toimittajalta kampaajakäynnin herättämistä tunteista ja työhön liittyvästä korvauksesta.

“Laittaisiko se sun hiuksia, jos et maksaisi sille?”

“Ei.”

“Mutta silti kampaajalla käyntiin liittyy myönteisiä tunteita.”

“Niin.”

“No niin.”⁹⁸

Tulkitsen yksityiskohtaisen kuvailun seksityöstä ja yrittäjyydestä pyrkimyksenä normalisoida seksityötä työnä muiden joukossa. Samoin vertailu rakennus- ja siivousalaan pimeän työn osalta ja esimerkki sihteerin työstä luovat kuvaa tavallisesta ammatista ja siihen liittyvistä monenlaisista tunteista.

⁹⁴ Seksialan liiton Sirkiä: Seksiyrittäjät maksavat veronsa, Uutispäivä Demari 23.7.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

⁹⁵ Seksiyrittäjä Johanna Sirkiä "Rajan takaa tulee naisia aina", Iltalehti, 26.7.2003.

⁹⁶ Osa prostituoiduista ylpeitä ammatistaan, Keskisuomalainen 12.1.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

⁹⁷ Lady Johanna lukee pian lakia, IS Viikonvaihte 23.8.2003.

⁹⁸ Rahalla saa, City 17.-31.1.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

Keskustelu prostituution verotuksesta ja rikollisuudesta kääntyi heinäkuussa yrittäjyyteen ja työntekoon. Pian oikeusministeriön työryhmän esityksen jälkeen lehdistökeskustelussa väläyteltiin myös seksin myymisen kriminalisointia. Heinäkuussa sisäministeri Kari Rajamäki ehdotti Hufvudstadsbladetin haastattelussa työryhmän esityksen laajentamista myös seksin myymisen kriminalisointiin.⁹⁹ Oikeusministeri Johannes Koskinen yhtyi Rajamäen ehdotukseen. Koskisen mukaan hän oli toivonut työryhmän selvittävän ”ihmisarvoa alentavan” seksin myynnin kieltämistä.¹⁰⁰ Koskinen ei kuitenkaan nähnyt seksin myynnin kriminalisointia ongelmattomana. Aamulehden haastattelussa Koskinen totesi seksibisneksessä toimivan myös laillisesti työskenteleviä yrittäjiä.¹⁰¹ Koskisen mukaan laillisesti toimiva ja tasa-arvoinen seksialan yritys voisikin olla sallittu.¹⁰² Koskisen tulkittiin Ilta-Sanomissa pohtineen bordellijärjestelmän mahdollisuutta Suomessa, minkä Koskinen kiisti.¹⁰³ Koskinen kuitenkin ilmaisi huolensa seksialan yrittäjien työllisyydestä.

“Myyntikiellon ongelma olisi se, että rehellisesti toimintaa pyörittävät jäisivät työttömiksi. Heitä on pieni joukko, mutta kuitenkin [--].”¹⁰⁴

Sallin Kontula ja Sirkiä eivät uskoneet prostituution loppuvan kriminalisoinneilla. He vastustivat seksin oston kriminalisointia vetoamalla itsenäisten seksialan yrittäjien aseman heikentymiseen. Kontula esitti myös huolen prostituution eriarvoistumisesta lakihankkeen seurauksena.

“Uhkana on, että prostituutio muutenkin hyvin pärjäävien naisten osalta elitisoituu ja sillä taholla hinnat nousevat. Samaan aikaan ne naiset, jotka ovat valinneet prostituution hankkiakseen välttämättömän toimeentulon, joutuvat laskemaan hintojaan ja tekemään pitempää päivää.”¹⁰⁵

⁹⁹ Ettrigaste riksdagsmannen blev minister: "Missförhållanden måste åtgärdas"/ Sexköpsförbud kräver resurser, Hufvudstadsbladet 20.7.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁰⁰ Oikeusministeri Koskinen kannattaa seksin myyntikieltoa, Aamulehti 21.7.2003. Uusi järjestyslaki kielsi seksin myynnin ja ostamisen julkisilla paikoilla ja astui voimaan lokakuussa 2003. Järjestyslaki oli eduskunnan käsittelyssä maaliskuu-toukokuussa 2003. HE 20/2002 vp.

¹⁰¹ Oikeusministeri Koskinen kannattaa seksin myyntikieltoa, Aamulehti, 21.7.2003.

¹⁰² Prostituution kieltäminen on vaikea asia, Uutispäivä Demari 22.7.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁰³ Oikeusministeri Johannes Koskinen pohdiskelee: Pitäisikö Suomessa olla bordelleja? IS 22.7.2003 Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry & Koskinen ei hyväksy bordelleja, (Vastine) IS 29.7.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁰⁴ Oikeusministeri Koskinen kannattaa seksin myyntikieltoa, Aamulehti, 21.7.2003.

¹⁰⁵ Seksipalvelujen osto rangaistavaksi, lehdet vastuuseen tyttöilmoituksista, Aamulehti 4.7.2003.

Johanna Sirkiän mukaan prostituoituna pystyi toimimaan turvallisesti ja arvostetusti. Sirkiän mukaan asiakkaan kanssa työstä sopiminen voisi kuitenkin hankaloitua kriminalisoinnin seurauksena. Työstä sopimisen vaikeutuminen voisi taas mahdollisesti heikentää prostituoitujen turvallisuutta. Sirkiä vetosi omaan kokemukseensa seksityöntekijänä perustellessaan mahdollisuutta toimia turvallisesti ja itsenäisesti. "Olen toiminut koko ajan itsenäisesti ja laillisesti, ja valitsen asiakkaani itse. Olen pystynyt luomaan oman brändini, jossa voin tehdä mitä haluan."¹⁰⁶

Salli oli ottanut kantaa prostituoitujen turvallisuuteen myös maaliskuussa 2003 oikeusministeriön työryhmälle toimittamassaan lausunnossa. Sallin mukaan kriminalisointi heikentäisi prostituoitujen mahdollisuuksia kontrolloida työskentelyolojaan. Tämä lisäisi Sallin mukaan prostituoitujen kokemaa väkivaltaa ja väkivallan uhkaa. Kriminalisointi tekisi Sallin mukaan prostituoitujen myös "entistä riippuvaisemmiksi laittomista parittajista." Kriminalisoinnin sijaan Salli vaati seksityöntekijöille samoja työntekijöitä suojaavia lakeja kuin muillakin aloilla.¹⁰⁷

Tutkimani lehtiaineiston perusteella heinäkuussa 2003 keskustelu seksin oston kriminalisoinnista keskittyi erityisesti pohdintoihin seksityön verotuksesta ja seksin myynnin kriminalisoinnista. Keskustelu käytiin paljolti työn diskurssissa. Oikeusministeri Johannes Koskisen lausunnot lehdistössä vaihtelivat prostituution nimeämisestä (vero)rikollisuudeksi ja vaatimuksista myynnin kriminalisoimisesta aina huoleen seksialan yrittäjien tulevaisuudesta. Sallin edustajat Kontula ja Sirkiä saivat varsinkin heinäkuussa 2003 hyvin tilaa lehdistössä puhua seksityöstä liiton lähtökohdista käsin. Mielestäni verotukseen ja yrittäjyyteen keskittynyt näkökulma oli Sallille seksialalla työskentelevien ihmisten asiaa ajavana järjestönä luonteva. Sekä Kontula että Sirkiä esiintyivät lehdistössä kommentoimassa seksin oston kriminalisointia asiantuntijoina seksityöntekijöiden näkökulmasta. Sirkiä osallistui keskusteluun vahvasti myös itsenäisenä seksialan yrittäjänä vahvistaen Sallin argumentoimaa kuvaa seksityön vapaaehtoisuudesta.

¹⁰⁶ Osa prostituoituista on ylpeitä ammatistaan, Keskisuomalainen 12.1.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁰⁷ Prostituutioon liittyvä lainsäädäntö, lausunto oikeusministeriön työryhmälle 26.3.2003, 9. Seksialan liitto Salli ry.

Sirkiä ja Kontula eivät käyneet lehtien sivuilla varsinaista dialogia oikeusministeri Koskisen kanssa muuten kuin toimittajan rakentamana. Aamulehdessä oikeusministeri Koskisen ja Sallin Kontulan näkemykset tiivistettiin niin, että molemmat ”toivoisivat seksialan muuttuvan siihen suuntaan, että seksialan työntekijöistä tulisi veroja rehellisesti maksavia kansalaisia.”¹⁰⁸ Mielestäni Sallin argumentaatioissa painottui kuitenkin seksialalla työskentelevien oikeuksien parantaminen, joka voisi onnistuessaan johtaa myös verojen maksamiseen. Koskinen taas lähti argumentaatioissaan liikkeelle siitä, että oikeuttaakseen asemansa tulisi seksialalla työskentelevien ihmisten maksaa edes veroja Suomeen. Näiden ihmisten aseman muuttamiseen muilta osin Koskinen ei ottanut kantaa.

2.3 Ulkomaalaiset seksityöntekijät

Seksin oston kriminalisoinnin prosessi kytkeytyi paritusrikollisuuteen ja ihmiskauppaan puuttumiseen. Oikeusministeriön työryhmän tehtävänä oli selvittää mahdollisuuksia torjua prostituution lisäksi myös ihmiskauppaa ja paritusta.¹⁰⁹ Elokuussa 2002 oikeusministeri Johannes Koskinen kertoi medialle, että puuttumassa oltiin prostituutioon ja ”sen rikollisiin lieveilmiöihin”.¹¹⁰ Järjestäytyneen rikollisuuden vastainen YK:n yleissopimus, niin kutsuttu Palermon sopimus, oli vuonna 2002 oikeusministeriössä työstettävänä hallituksen esitykseksi. Sopimuksen lisäpöytäkirjassa puututtiin ihmiskaupan ehkäisyyn, erityisesti naisten ja lasten osalta.¹¹¹ Sopimus ei velvoittanut esimerkiksi seksikauppaan liittyviin kriminalisointeihin, mutta se toi paineita tehdä lainsäädännöllisiä toimia yleissopimuksen täytäntöönpanoksi. Marraskuussa 2002 sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho totesi Turun Sanomien haastattelussa, että ”prostituutiossa ei ole kysymys yksityisyrityksistä vaan ihmiskaupasta ja uhrien ihmisarvosta”.¹¹² Ilmiöinä 1990-luvulla lisääntynyt venäläis- ja virolaisnaisten prostituutio Suomessa ja suomalaisten matkat prostituution perässä Venäjälle linkittyivät paritukseen. Prostituutio tuli uudestaan tutuksi suomalaisille parituksen ja ihmiskaupan

¹⁰⁸ Oikeusministeri Koskinen haluaa prostituoidut verolle, AL 21.7.2003.

¹⁰⁹ Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio. Työryhmän osamietintö. Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:5, Oikeusministeriö, s. 9.

¹¹⁰ Koskinen: Suomi estämään naiskauppaa, Yle 11.8.2002. Yle Uutisten artikkeliarkisto.

¹¹¹ Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus & Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta, Finlexin Internet-sivut.

¹¹² Perho: Seksipalvelujen osto kriminalisoitava, TS 3.11.2002. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

kontekstissa. Tarkastelen tässä luvussa lehdistökeskustelua ulkomaalaisista seksityöntekijöistä.

Kesäkuussa 2003 Anna Kontula vastasi mielipidekirjoituksella Suomen liike- ja virkanaisten liiton puheenjohtajan Paula Hjelt-Putilinin viikkoa aiemmin ilmestyneeseen Helsingin Sanomien mielipidekirjoitukseen. Hjelt-Putilin kannatti kirjoituksessaan seksin oston kriminalisointia ja vaati Suomelta riittäviä toimia ihmiskauppaan puuttumiseksi vedoten muun muassa Palermon sopimukseen.¹¹³ Kontula erotti prostituution ja ihmiskaupan argumentaatioissaan hyvin suoraan.

“Toisin kuin Hjelt-Putilin antaa ymmärtää, prostituutio ja ihmiskauppa eivät kuitenkaan ole sama asia - eivät mainituissa sopimuksissa sen paremmin kuin suomalaisessa käytännössäkään.”¹¹⁴

Samassa kirjoituksessa Kontula kuitenkin kommentoi Suomen prostituutiotilanteen muuttuneen. Kontula argumentoi kansainväliseen rikollisuuteen tarttuvan parituslain puolesta, mutta perinteinen lainsäädäntö ei Kontulan mukaan ratkaisisi 2000-luvun prostituution ongelmia.¹¹⁵ Näiksi 2000-luvun ongelmiksi Kontula nimesi prostituutioon liittyvän pakotuksen.

“Lisääntynyt turvattomuus kotimaassa ja itärajan elintasokuilu ovat luoneet vapaaehtoisten prostituoitujen rinnalle pakotettujen armeijan, joita nykyiset käytännöt eivät suojele.”¹¹⁶

Uuteen, 2000-luvun prostituutioon liittyi siis Kontulankin mukaan pakottavia piirteitä. Myös Sirkiä kommentoi 2000-luvun alun muuttunutta tilannetta. Hän ajoitti prostituution muuttumisen yhteiskunnalliseksi ongelmaksi siihen, kun Suomeen saapui ulkomaalaisia prostituoituja. Sirkiän mukaan näistä maksullisista naisista suuri osa teki työtään ”pimeästi laittoman parituksen alaisena”.¹¹⁷ Ilmiöt kuten pimeä työ ja paritus yhdistyvät Sirkiän argumentaatioissa erityisesti ulkomaalaisiin prostituoituihin. Anna Kontula kuvasi Alibin haastattelussa suomalaisten prostituoitujen olleen ”käärmeissään” ulkomaalaisten

¹¹³ Ilman asiakkaita ei olisi prostituutiota, HS (mielipide) 8.6.2003.

¹¹⁴ Prostituution syy usein taloudellinen pakko, HS (mielipide) 17.6.2003.

¹¹⁵ Prostituution syy usein taloudellinen pakko, HS (mielipide) 17.6.2003.

¹¹⁶ Prostituution syy usein taloudellinen pakko, HS (mielipide) 17.6.2003.

¹¹⁷ Lady Johanna lukee pian lakia, IS Viikonvaihe 23.8.2003.

prostituotujen pudottaessa hintoja. Kontula kuvaili Sallin suhtautumista ulkomaisiin prostituutuihin tekemällä eron laillisen ja laittoman prostituution välille. ”Yhdistyksellämme ei ole mitään ulkomaalaisia prostituoituja vastaan, kunhan työluvut ovat kunnossa [--].”¹¹⁸

Sirkiä kommentoi heinäkuussa 2003 Iltalehdessä elintasokuilua Suomen ja Venäjän välillä. Sirkiä näki silloisen prostituutiotilanteen taustalla Euroopan unionin rajapolitiikan ja Suomen ulkomaalaislain kiristämisen. Sirkiän mukaan ulkomaalaisten naisten paritus oli saanut alkunsa vasta tästä ulkomaalaislain kiristämisestä.

“Ennen lakia ulkomaalaiset naiset toimivat täällä itsenäisinä, ilman parittajaa. Lailla yritettiin estää prostituutiota, mutta tulos oli päinvastainen: paritusorganisaatiot saivat koko alan haltuunsa ja pakottivat kaikki naiset alaisikseen.”¹¹⁹

Sirkiä esitti kansainvälisen parituksen saapumisen Suomeen maan oman lainsäädäntötyön (epäonnistumisen) seurauksena. Sirkiän mukaan ulkomaalaislain muutos johti siihen, etteivät ulkomaalaiset prostituoidut uskaltaneet enää ottaa yhteyttä poliisiin. Tämän seurauksena naiset joutuivat pakotettuina ulkomaisten rikollisryhmien alaisiksi.¹²⁰ Sirkiä vertasi ulkomaalaislain muutosta ja sen seurauksia siihen, millaisia seurauksia seksin oston kriminalisoinnilla voisi pahimmillaan olla. Sirkiän mukaan seksin oston kriminalisointi uhkasi tehdä kotimaisille seksialan yrittäjille saman kuin ulkomaalaislain muutos teki ulkomaalaisille prostituoiduille. ”Pahin kauhuskenaario on se, että paritusrenkaat saavat nyt myös kotimaiset prostituoidut valtaansa.”¹²¹

Ulkomaalaiset prostituoidut esiintyvät Sallin argumentaatiossa myös pelotteena seksin oston kriminalisoinnin seurauksista. Sallin puheenjohtaja Johanna Sirkiä ei uskonut seksin oston kriminalisoinnilla olevan vaikutusta, jos kaikki Pohjoismaat tekisivät Ruotsin esimerkin innoittamina samanlaisen lainsäädännön. ”Tulijat” eivät Sirkiän mukaan

¹¹⁸ Uuden seksijärjestön varapuheenjohtaja tähtää eduskuntaan. ”Annetaan prostituoiduille työrauha!”, Alibi 2/2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹¹⁹ Seksiyrittäjä Johanna Sirkiä ”Rajan takaa tulee naisia aina”, Iltalehti 26.7.2003.

¹²⁰ Seksi-ilmoitukset katoavat monista nettipalveluista ja lehdistä, HS 1.8.2004.

¹²¹ Seksi-ilmoitukset katoavat monista nettipalveluista ja lehdistä, HS 1.8.2004.

loppuisi. “Meillä on rajalla valtava elintasokuilu ja sen takana suunnaton köyhyys ja sieltä on meille lyhyt matka [--]”¹²²

Puheet itärajusta ja rajasta viittaavat erityisesti venäläisiin prostituoituihin, jotka kuvattiin Sallin argumentaatioissa pakotettuina prostituutioon, erotuksena kotimaisista yrittäjistä. Ratkaisuksi Sirkiä ehdotti ulkomaalaisille seksityöntekijöille omaa statusta, jonka avulla he voisivat harjoittaa prostituutiota laillisesti. Sirkiän mielestä lait eivät estäisi köyhyyden ajamia ihmisiä saapumasta Suomeen.

“Yksi mahdollisuus olisi antaa heille joku status, jolla he voisivat laillisesti harjoittaa ammattiaan, sillä köyhyys ajaa tänne väkeä kaikista laeista huolimatta eikä rajaa enää saada kiinni 80-luvun malliin [--]”¹²³

Salli oli ottanut kantaa ulkomaalaisten prostituoitujen puolesta jo maaliskuussa 2003 oikeusministeriön työryhmälle toimittamassaan lausunnossa. Salli esitti lausunnossa, että ulkomaalaisten prostituoitujen tilannetta tulisi parantaa muuttamalla ulkomaalaislakia niin, että ”myös ulkomaalaisille suodaan laillinen mahdollisuus työskennellä seksityössä.”¹²⁴ Johanna Sirkiän mukaan myös ulkomaalaiset prostituoidut pystyivät työskentelemään ilman parittajia, jos näillä oli oleskelulupa.

“Kaikki tuntemani suomalaiset prostituoidut ja ulkomaalaiset, joilla on oleskelulupa Suomessa, työskentelevät ilman parittajia. Totta kai pimeästi turistiviisumilla työskentelevillä on paritusliigat, jotka tekevät toiminnalla voittoa ja käyttävät hyväksi naisia. [--]”¹²⁵

Paritus näyttäytyi Sallin argumentaatioissa paitsi ulkoa tulevana uhkana, myös Suomen lainsäädännön epäonnistumisen seurauksena. Salli teki argumentaatioissaan selvän eron vapaaehtoisesti prostituutiosta toimivien ja prostituutioon pakotettujen ihmisten välille. Samalla vapaaehtoinen prostituutio määritti Sallin argumentaatioissa suomalaisia prostituoituja ja pakotettu prostituutio ulkomaalaisia. Suomalaista ja ulkomaalaista prostituutiota ei tulisikaan Johanna Sirkiän mukaan käsitellä samassa yhteydessä.

¹²² Seksiyrittäjä Johanna Sirkiä “Rajan takaa tulee naisia aina”, Iltalehti 26.7.2003.

¹²³ Seksiyrittäjä Johanna Sirkiä “Rajan takaa tulee naisia aina”, Iltalehti 26.7.2003.

¹²⁴ Prostituutioon liittyvä lainsäädäntö, lausunto oikeusministeriön työryhmälle 26.3.2003, 9. Seksialan liitto Salli ry.

¹²⁵ “Laillistaminen on yhtä huono kuin kriminalisointi”, Keskisuomalainen 20.5.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

“Sirkiän mukaan keskusteluissa menevät käsitteet sekaisin, kun esimerkiksi omasta tahdostaan seksialalle ryhtyneet suomalaiset rinnastetaan olosuhteiden takia itsensä myymiseen pakotettuihin ulkomaalaisiin.”¹²⁶

Tulkitsen Sallin Kontulan ja Sirkiän pyrkineen häivyttämään prostituution yhdistymistä paritukseen ja ulkomaalaisiin korostamalla itsenäisesti toimivien, suomalaisten prostituoitujen olemassaoloa. Vahvimmin tätä tuotiin mielestäni esille Johanna Sirkiän persoonan ja ammatin kautta. Ulkomaalaiset seksityöntekijät esiintyivät Sallin argumentaatiossa Suomen lainsäädännön ja parituksen uhreina ja rajojen yli tulevana uhkana. Sallin edustajat vaativat myös ulkomaalaisille, ilman oleskelulupaa toimiville prostituoituille, laillista asemaa työmarkkinoilla. Saadakseen argumentaatiotaan läpi Sallin edustajien tuli erottaa prostituutio parituksesta ja ihmiskaupasta, joihin se oli tiiviisti ja jopa synonyymisesti liitetty. Chaim Perelmanin argumentaatioteoriassa tätä kutsutaan käsite-erotteluksi tai dissosiativiseksi argumentoinniksi. Haasteena tällaisessa argumentaatiossa on se, että toisiinsa julkisesti yhdistettyjä asioita on vaikea erottaa niiden jäädessä ihmisten mieliin elämään. Erottamisen riskinä on myös näiden asioiden liittyminen kiinteämmin yhteen niiden jäädessä mieleen jatkuvat erottamisen seurauksena.¹²⁷ Prostituutio ilmiönä oli hyvin vahvasti liitetty siihen kytkeytyvään rikollisuuteen. Erottaakseen argumentaatiossaan prostituution ja ihmiskaupan joutuivat Sallin edustajat samalla myös vahvistamaan eroa suomalaisten ja ulkomaalaisten prostituoitujen välillä.

SDP:n kansanedustaja ja eduskunnan naiskansanedustajien verkoston puheenjohtaja Susanna Rahkonen vastusti voimakkaasti vapaaehtoisen ja pakotetun prostituution erottamista toisistaan. Heinä-elokuussa 2003 Rahkonen kirjoitti Uutispäivä Demariin kaksi seksin oston kriminalisointia voimakkaasti puolustanutta kirjoitusta. Tulkitsen Rahkosen viestivän puoluelehdessä erityisesti omille puoluetovereilleen eduskunnassa. Kesällä 2003 Rahkosen puoluetoverit sisäministeri Kari Rajamäki ja oikeusministeri Johannes Koskinen olivat esittäneet Rahkosen vastustamia toimenpiteitä ja ajatuksia prostituution kontrolloimisesta. Rahkonen kirjoitti heinäkuussa 2003 Uutispäivä Demarin

¹²⁶ Seksiala huolissaan lakihankkeen seurauksista, Suomenmaa 25.7.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹²⁷ Perelman 1996 (1977), 142–154. Ks. myös Kuusisto 1996, 286.

kolumnissa kaikenlaisen prostituution olevan loukkaus naisten ihmisoikeuksia vastaan. Rahkosen mukaan seksin oston kriminalisointi olisi perusteltu keino vaikuttaa seksin kysyntään. Rahkonen perusteli tätä vetoamalla kirjoituksessaan SDP:n puoluekokouksen ottamaan tiukkaan linjaan naiskauppaa vastaan ja Palermon sopimuksen lisäpöytäkirjan tehokkaaseen täytäntöönpanoon.¹²⁸ Elokuussa Rahkonen palasi aiheeseen Uutispäivä Demarin keskusteluosiossa. Rahkonen paikansi Sallin tavoin muutoksen prostituutiosta 1990–2000-lukujen vaihteeseen.

“Prostituutio ei ole Suomessa enää mitään harmitonta yksittäisten naisten yksityisyritteliäisyyttä. Ilmiö on laajentunut ja kansainvälistynyt rikollisliigojen käsiin Neuvostoliiton romahdettua ja muurien murruttua.”¹²⁹

SDP:n Susanna Rahkonen lähti argumentaatioissaan liikkeelle siitä, että pohjoismaiseen, naisystävälliseen hyvinvointivaltioon ei kuulu ihmiskauppa, paritus tai prostituutio ilmiöinä. Ne tulisi kitkeä pois rikoslain paritus- ja prostituutiopykälää kiristämällä. Rahkosen ja joidenkin hallituksen edustajien mielestä prostituoitu toimi aina parittajan painostuksen alla tai oli ihmiskaupan uhri. Seksialan liitto Salli pyrki erottamaan argumentaatioissaan vapaaehtoisen seksityön pakotetusta prostituutiosta. Myös Sallin Sirkkiä ja Kontula esittivät pakotetun ulkomaalaisten prostituution ulkoa tulevana ilmiönä, joka erosi suomalaisten prostituoitujen todellisuudesta. Samalla se oli ilmiö, jota ei voitu kontrolloida seksin ostamisen kriminalisoinnilla, vaikka paritukseen tulikin Sallin edustajien mukaan puuttua. Salli tasapainoili argumentaatioissaan ulkomaalaisia seksityöntekijöitä kohtaan osoitetun solidaarisuuden ja toisaalta prostituoidun uhrin roolin torjumisen kanssa.

Salli vastusti hallituksen esitystä seksin oston kriminalisoinnista, mutta mielestäni molemmat osapuolet vahvistivat erontekoja ulkomaalaisten ja suomalaisten naisten välillä. Sekä hallituksen edustajien että Sallin argumentaatioissa prostituution liittyvät ikävät ilmiöt, kuten paritus ja ihmiskauppa, hahmottuivat ulkoa päin ja rajan yli tulevana uhkana. Hallituksen edustajat näkivät suojelevansa pohjoismaista hyvinvointivaltiota

¹²⁸ Prostituutio loukkaus kaikkia naisia kohtaan, Uutispäivä Demari 29.7.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹²⁹ Seksin ostaja rahoittaa rikollista toimintaa (mielipide), Uutispäivä Demari 13.8.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

ulkoa tulevilta ilmiöiltä, Salli taas teki eroa ulkomaalaisten tuomiin ikäviin ilmiöihin vahvistaakseen kuvaa kotimaisesta, vapaaehtoisesta prostituutiosta. Sallin Kontula ja Sirkiä tunnustivat argumentaatioissaan prostituutioon liittyvän hyväksikäytön, mutta eivät uskoneet sen ratkaisemiseen seksin oston kriminalisoinnilla.

2.4 Kiistellyt Ruotsin kokemukset

Ruotsin kokemuksiin seksin oston kriminalisoinnista ja tutkimuksiin niin sanotusta Ruotsin mallista viitattiin toistuvasti suomalaisessa lehdistössä ja eduskuntakeskusteluissa koko seksin oston kriminalisoinnin prosessin ajan. Ruotsissa vuonna 1999 toteutettu seksin oston kriminalisointi nousi esimerkkinä suomalaisessa keskustelussa niin seksin oston kriminalisointia puolustavissa kuin sitä vastustavissa lausunnoissa. Ruotsin malliin vetoaminen sekä puoltavin että vastustavin argumentein oli mahdollista siihen liittyvän tiedon erilaisten tulkintamahdollisuuksien vuoksi. Ruotsin mallista tehtyihin selvityksiin perehtyneen tutkija Nina Vuolajärven mukaan Ruotsin malliin liittyvä tieto on hataraa ja monitulkintaista.¹³⁰ Tässä luvussa tutkin Ruotsin malliin liittyvää kamppailua lehdistössä.

Heinäkuussa 2003 ilmestyneessä oikeusministeriön työryhmän osamietinnössä *Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio* vedottiin seksin oston kriminalisoinnin perusteluissa Ruotsin positiivisiin kokemuksiin. Mietinnössä todettiin muun muassa, että ”Ruotsin kokemusten valossa seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisointi oletettavasti jossain määrin vähentäisi seksuaalipalvelujen kysyntää.” Mietinnön mukaan vähäistäkin kysynnän vähenemistä voitiin pitää kriminaalipoliittisesti hyväksyttävänä tavoitteena.¹³¹ Ruotsi toimi muille Pohjoismaille esimerkkinä prostituutioon puuttumisessa kriminalisoinnin keinoin. Oikeusministeriö oli selvittänyt seksin oston kriminalisointia jo vuonna 2002.¹³² Helsingin Sanomissa uutisoitiin lokakuussa 2002, että ministeriön valmistamassa muistiossa ei suositeltu seksipalvelujen oston kriminalisointia. Muistiossa uskottiin kriminalisoinnin vähentävän vain katuprostituutiota ja vireillä olevan lakiesityksen järjestyslaista ajavan saman asian.¹³³ Marraskuussa 2002 eduskunnan

¹³⁰ Vuolajärvi 2013, 36.

¹³¹ *Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio*. Työryhmän osamietintö. Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:5, Oikeusministeriö, 52.

¹³² Ks. alaluku 2.1.

¹³³ Oikeusministeriö ei lämpene seksipalvelujen ostokiellolle, HS 19.10.2002.

suullisella kyselytunnilla oikeusministeri Johannes Koskinen nosti muistiosta esille kuitenkin sen, että siinä todetaan ”voittopuolisesti ruotsalaisten tahojen mielestä” kokemusten seksin oston kriminalisoinnista olevan myönteisiä. Koskinen totesi, että tämän vuoksi myös Suomessa on käynnistetty oston kriminalisoinnin selvittäminen.¹³⁴ Seksialan liitto Salli kyseenalaisti joulukuussa 2002 kannanotossaan seksin oston kriminalisointia puoltavat tutkimukset. Sallin mukaan Ruotsin seksin oston kriminalisoivan lain vaikutuksista ei ollut tehty “mitään kunnollista, tieteellisesti pätevää ja kattavaa tutkimusta”.¹³⁵

Kun oikeusministeriön työryhmän osamietintö valmistui heinäkuun alussa 2003, keskustelu Ruotsin mallista lisääntyi lehdistössä.¹³⁶ Aamulehden uutisessa oikeusministeriön työryhmän mietintöä kommentoi työryhmän työskentelyyn osallistunut valtionsyyttäjä Päivi Hirvelä. Hirvelä viittasi Ruotsiin ja totesi lain vaikuttaneen siellä niin, ettei Ruotsi ollut enää houkutteleva markkina-alue rikollisryhmille. Hirvelä kertoi nyt saadun ”ensimmäistä kertaa perusteellista tietoa Ruotsin tilanteesta.”¹³⁷ Aamulehden uutisessa todettiin, että todisteiden puutteessa seksin ostajia on rangaistu kuitenkin hyvin harvoin. Sekä työryhmä että oikeusministeri Koskinen korostivat olennaisena osana lakia vaikuttamista ihmisten asenteisiin.¹³⁸

Seksialan liitto Salli kiisti lehdistössä Ruotsin mallin toimivuutta erityisesti yhdistyksen puheenjohtajan Johanna Sirkiän johdolla. Alkuvuodesta 2003, ennen oikeusministeriön työryhmän mietinnön valmistumista, Sirkiä kyseenalaisti viittaukset tutkimuksiin Ruotsin mallista ja totesi asiasta olevan vain Ruotsin poliisin tekemä raportti. Sirkiä kuitenkin itse viittasi Ruotsin poliisin raportissa ilmi tuotuihin ongelmiin lainvalvonnan osalta ja sanoi kuulleensa kollegoiltaan pelkästään negatiivisia asioita lain vaikutuksista. “Prostituoitu ei ole tehnyt mitään rikollista, mutta silti poliisi valvoo heidän asuntojaan kiikareilla ja vakoilee siellä käyviä miehiä... mitä pelleilyä!”¹³⁹

Poliisin tekemät ratsiat olivat Sirkiän sisäpiiritietojen mukaan myös johtaneet asiakkaiden toteuttamaan väkivaltaan kiinnijäämisen pelon seurauksena. Tästä ei Sirkiän mukaan

¹³⁴ PTK 134/2002 vp, 2.

¹³⁵ Kannanotto prostituutiokeskusteluun 15.12.2002, Seksialan liitto Salli ry. Ks. alaluku 2.1.

¹³⁶ Ks. alaluku 2.2.

¹³⁷ Seksipalvelujen ostorangaistavaksi, lehdet vastuuseen tyttöilmoittelusta, Aamulehti 4.7.2003.

¹³⁸ Seksipalvelujen ostorangaistavaksi, lehdet vastuuseen tyttöilmoittelusta, Aamulehti 4.7.2003.

¹³⁹ Rahalla saa, City 17.-31.1.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

voitu puhua.¹⁴⁰ Sirkiä vetosi tiedon puutteeseen Ruotsin mallista ja toisaalta omiin yhteyksiinsä kentällä ja argumentoi lain aiheuttaneen ikäviä seurauksia prostituoiduille itselleen. Kriminalisoimalla asiakas oli Sirkiän mukaan tehty prostituoidun työ hankalaksi.¹⁴¹ Hän kertoi poliisin myös seuraavan prostituoituja saadakseen seksin ostajia kiinni. Sirkiä totesi toiminnan rajoittaneen paitsi prostituoitujen ammatinharjoittamista, myös loukkanneen heidän yksityisyydensuojaansa.¹⁴² Sirkiä argumentoi kriminalisoinnin epäonnistuneen vedoten seksiä myyvien kokemuksiin Ruotsista. Myönteiset kokemukset Ruotsista Sirkiä kiisti mielipidekirjoituksessaan Helsingin Sanomissa.

“Voisiko joku vihdoinkin kertoa tarkemmin näistä myönteisistä kokemuksista? Mitä ovat ne lain seuraukset, jotka oikeuttavat väittämään kokemuksia enimmäkseen myönteisiksi?”¹⁴³

Sirkiän mukaan prostituutio ei ollut hävinnyt Ruotsista minnekään, vaan se oli siirtynyt sisätiloihin.¹⁴⁴ Venäläisten seksin myyjien osuuden hän totesi kuitenkin Ruotsin prostituutiosta varmasti vähentyneen. Sirkiä uskoikin tältä osin kriminalisoinnin hyödyttäneen Ruotsia, mutta varoitti vaikutuksen katoavan, jos Suomi ja Norja päätyisivät samanlaiseen lainsäädäntöön.¹⁴⁵ Sirkiä reagoi Ruotsista kuulemiinsa negatiivisiin kokemuksiin seksin oston kriminalisoivasta laista esittämällä myös seksin myymisen kriminalisointia, ”ettei prostituoitu joudu sijaiskärsijäksi.”¹⁴⁶

Sirkiä vetosi argumentoinnissaan ruotsalaisten seksityöntekijöiden kokemuksiin, hallituksen edustajat ja virkamiehet taas ruotsalaisten viranomaisten havaintoihin ja poliisin raporttiin. Molemmat osapuolet vetosivat siis jonkinlaiseen auktoriteettiin argumentoidessaan Ruotsin mallin toimivuuden puolesta tai sitä vastaan. Chaim Perelmanin mukaan ”auktoiteettiin perustuvalla argumentilla on merkitystä vain todistamiskelpoisen totuuden puuttuessa”.¹⁴⁷ Ruotsin malliin liittyvän tiedon

¹⁴⁰ Lady Johanna lukee pian lakia, IS Viikonvaihte 23.8.2003.

¹⁴¹ Rajan takaa tulee naisia aina, Iltalehti 26.7.2003.

¹⁴² Mielikuvat vääristävät totuutta, Kaleva 13.2.2003 / Peto 14.2.-20.2.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁴³ Mitkä Ruotsin "myönteiset" kokemukset? (mielipide), HS 29.6.2003.

¹⁴⁴ Rajan takaa tulee naisia aina, Iltalehti 26.7.2003.

¹⁴⁵ Rajan takaa tulee naisia aina, Iltalehti 26.7.2003.

¹⁴⁶ Mielikuvat vääristävät totuutta, Kaleva 13.2.2003/Peto 14.2.-20.2.2003. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁴⁷ Perelman 1996 (1977), 108.

monitulkintaisuus mahdollisti erilaisiin auktoriteetteihin vetoamisen ja hyvin erilaiset käsitykset mallin toimivuudesta. Salli pyrki myös tekemään Ruotsin mallin kannattajien argumenteista epäuskottavia vetoamalla raporttien tuottaman tiedon epävarmuuteen.

Seksialan liitto Salli oli esittänyt jo oikeusministeriön työryhmälle antamassaan asiantuntijalausunnossa maaliskuussa 2003, että jos ”poliittisen paineen” takia kriminalisointi on välttämätöntä, tulisi kriminalisoida sekä seksin myynti että osto. Sallin mukaan vain ostamisen kriminalisointi ajaisi seksipalvelun myyjän ”lainsuojattomaan asemaan, koska hän ei olisi oikeutettu syytetylle kuuluvaan oikeusturvaan eikä uhrille kuuluvaan oikeusturvaan.”¹⁴⁸ Tätä Sirkiä argumentoi jossain määrin jo tapahtuneen Ruotsissa poliisien seurattessa prostituoituja seksin ostajien kiinninappaamisen toivossa. Johanna Sirkiä kertoi Ilta-Sanomat Viikonvaihte -lehden haastattelussa elokuussa 2003 esimerkin tilanteesta, jossa prostituoidun oikeusturva voisi olla koetuksella.

”Jos houkuttelen vaikka lehti-ilmoituksessa kauniilla kuvalla ja vetoavallatekstillä ostamaan seksipalveluitani, olisin yllyttäjä rikokseen, jonka tekijä on seksin ostaja [--]”¹⁴⁹

Myös oikeusministeriön osamietinnön eriävissä mielipiteessä kaksi työryhmän jäsentä esitti saman suuntaisen näkemyksen painottaen oikeudenmukaisuutta seksin myyjien ja ostajien kohtelussa. Heidän mukaansa sekä ostaminen että myyminen tulisi kriminalisoida ”mikäli prostituutioilmiöstä haluttaisiin päästä tehokkaammin, laajemmin ja oikeudenmukaisemmin eroon”. Tilannetta, jossa vain ostaminen olisi kriminalisoitu he pitivät ”luonnottomana” ja ”keinotekoisena”.¹⁵⁰

Oikeusministeri Johannes Koskinen myönsi kesäkuun lopulla 2003 seksin oston kriminalisoinnista olleen Ruotsissa myös negatiivisia kokemuksia, jotka liittyivät lain valvontaan. Koskisen mukaan poliisi ei ollut päässyt käsiksi prostituution uusiin

¹⁴⁸ Prostituuioon liittyvä lainsäädäntö, lausunto oikeusministeriön työryhmälle 26.3.2003, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁴⁹ Lady Johanna lukee pian lakia, IS Viikonvaihte 23.8.2003.

¹⁵⁰ Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio. Työryhmän osamietintö. Oikeusministeriön työryhmämietintöjä, Oikeusministeriö, 114.

kanaviin. Esimerkkeinä Koskinen mainitsi ruotsinlaivoilla lisääntyneen prostituution sekä internetin kautta välitetyn prostituution.¹⁵¹

Seksialan liitto Salli vastusti seksin oston kriminalisoinnista vetoamalla tiedon puutteeseen Ruotsin mallista. Johanna Sirkiä argumentoi Ruotsin mallia vastaan vedoten ruotsalaisten seksin myyjien kokemuksiin lain seurauksista. Sirkiä korosti seurausten seksin oston kriminalisoinnista kasaantuvan seksin myyjien harteille ja vaikeuttavan heidän turvallista työskentelyään. Sirkiä kiisti, että Ruotsin mallin perusteella voisi edes argumentoida seksin oston kriminalisoinnin puolesta. Oikeusministeri Johannes Koskinen ja hänen asettamansa oikeusministeriön ihmiskauppatyöryhmä taas keskittyivät argumentoimaan seksin oston kriminalisoinnin hyötyjä Suomelle vetoamalla Ruotsin mallista saatuihin kokemuksiin. Salli keskittyi vastustavassa argumentaatiossaan lain seksin myyjille potentiaalisesti aiheuttamaan haittaan, oikeusministeriön työryhmä taas tarkasteli Ruotsin mallia mahdollisesti seksin ostamista vähentävän vaikutuksen kautta.

¹⁵¹ Koskinen: Työryhmä kannattaa seksin oston kieltämistä, HS 27.6.2003.

3. Kotimaisen prostituution asiantuntijoiksi ja asiantuntijuuden haastaminen 2005–2006

3.1. Suomalaista prostituutiota määrittelemässä

Sallin asiantuntijuus ja Anna Kontulan rooli tutkijana vahvistui keväällä 2005, kun Sexpo-säätiö julkaisi toukokuussa Sallin varapuheenjohtaja Kontulan kirjoittaman *Prostituutio Suomessa* -raportin. Raportissa Kontula esitti lukuja vähän tutkitusta kotimaisesta prostituutiosta. Suomessa toimivasta noin 8000 prostituoidusta puolet oli Kontulan mukaan suomalaisia ja enemmistö osa-aikaisia. Raportissa korostettiin erilaisia lähtökohtia ja motiiveja prostituutioon päätyvien ihmisten taustalla. Suomen prostituutiokentän merkittävimäksi viime aikaiseksi muutokseksi raportissa todettiin Venäjältä ja Virosta suuntautuneen keikkaprostituution vähentyminen. Kontula arveli samaan aikaan suomalaisten prostituoitujen määrän mahdollisesti kasvaneen.¹⁵²

Raportti sai laajaa huomiota mediassa, ja sen julkaisu siirsi painopistettä prostituutiokirjoittelussa vähemmän tutkittuun kotimaiseen prostituutioon. Erityisesti Kontula kommentoi monipuolisesti suomalaiseen prostituutioon kytkeytyviä ilmiöitä asiantuntijana mediassa. Seksin oston kriminalisoinnin prosessi eteni vasta vuoden 2005 lopulla, kun hallituksen esitys kriminalisoinnista valmistui eduskunnalle joulukuussa 2005. Lakiesitystä käsiteltiin eduskunnassa ensimmäistä kertaa helmikuussa 2006, kun esitys annettiin eduskunnalle ja sitä käsiteltiin täysistunnossa. Hallituksen esityksen käsittely eduskunnassa sähköisti mediassa käytyä keskustelua seksin oston kriminalisoinnista. Keväällä 2006 Sallin Sirkiä ja Kontula vaikuttivat seksin oston kriminalisoinnin prosessissa myös kutsuttuina asiantuntijoina eduskunnan valiokunnissa. Näkyvyys eduskunnassa tarkensi Sallin argumentaatiota suoraan erityisyleisön, kansanedustajien suuntaan ja vahvisti Sallin virallista roolia asiantuntijana. Tässä luvussa tutkin keskustelua kotimaisesta prostituutiosta, globalisaatiosta ja uhriudesta. Keskityn aluksi tarkastelemaan Sallin edustajien luomaa kuvaa suomalaisesta prostituutiosta. Vuoden 2005 aikana Sallin asiantuntijuutta ei suoraan haastettu tutkimassani lehdistöaineistossa, ja Salli sai tilaa esiintyä kotimaisen prostituution asiantuntijana. Lopuksi keskityn kamppailuun asiantuntijuudesta seksin oston

¹⁵² Kontula, 2005.

kriminalisoinnin prosessin lopussa. Sallin ja erityisesti Anna Kontulan kasvanut asiantuntijarooli ja Sallin kuuleminen eduskunnassa johti kiihtyneeseen asiantuntijuuden kyseenalaistamiseen lehdistössä erityisesti kevään 2006 aikana.

Kontulan raporttia käsiteltiin Helsingin Sanomissa kolmeen otteeseen.¹⁵³ Sallin ja erityisesti Anna Kontulan muuttunut asiantuntijaposition näkyi Suomen suurimmassa sanomalehdessä Helsingin Sanomissa. Vuoden 2003 aikana Kontulaa ja Sirkiää ei haastateltu Helsingin Sanomissa kertaakaan. Kontula itse kirjoitti lehteen kesäkuussa yhden julkaistun mielipidekirjoituksen. Samaan aikaan Kontula ja Sirkiä esiintyivät erityisesti Aamulehden ja Keskisuomalaisen uutisissa kommentoimassa seksin oston kriminalisointia. Vuonna 2004 Kontula ja Sirkiä esiintyivät jo kolmessa HS:n uutisessa asiantuntijoina ja vuonna 2005 Kontulaa haastateltiin asiantuntijana viidessä HS:n kirjoituksessa.

Kontulan raportti tarttui prostituutiokeskustelussa kiistelyä aiheuttaneisiin aiheisiin, joista ei ollut aiemmin saatavilla ”varmaa tietoa”. Helsingin Sanomien uutisessa raportista nostettiin esille veroja maksavien ammattilaisten määrä, jonka Kontula arvioi olevan noin 200. Lehdessä myös kerrottiin, että raportin mukaan suomalaisten prostituoitujen keskuudessa ei ole ammattimaista parittamista.¹⁵⁴ Lapin Kansan uutisessa nostettiin esille Suomessa työskentelevien prostituoitujen määrä, joka oli raportin mukaan noin 8000. Kontula arvioi raportissa, että puolet prostituoiduista oli suomalaisia ja suurin osa osa-aikaisesti työskenteleviä.¹⁵⁵ Osa-aikaisesti prostituutiota harjoittavien joukossa kuvailtiin olleen ”opiskelijoita, työttömiä, eläkeläisiä ja päivä- tai pätkätyöläisiä.”¹⁵⁶ Helsingin Sanomien uutisessa viitattiin myös ulkomaalaisiin prostituoituihin. Viron EU-jäsenyys oli Kontulan mukaan sikäläisille prostituoiduille positiivinen asia näiden voidessa jatkossa toimia itsenäisemmin. Huonoimmassa asemassa prostituutiosta Kontula arvioi olleen paperittomien siirtolaisten ja uskoi näiden osuuden prostituutiosta kasvavan Suomessa ja muualla Euroopassa.¹⁵⁷

¹⁵³ Prostituoitu ei olekaan itänainen, HS 3.7.2005 & Miksi nuori nainen myy hyvinvointivaltiossa seksiä? HS 28.8.2005.

¹⁵⁴ Raportti: Useimmat prostituoidut osa-aikaisia, HS 27.5.2005.

¹⁵⁵ Tutkimus: Suomessa työskentelee 8 000 prostituoitua, Lapin Kansa (LK) 25.5.2005.

¹⁵⁶ Raportti: Useimmat prostituoidut osa-aikaisia, HS 27.5.2005.

¹⁵⁷ Raportti: Useimmat prostituoidut osa-aikaisia, HS 27.5.2005.

Toimittaja Pihla Tiihonen¹⁵⁸ korosti Helsingin Sanomissa julkaistuissa artikkeleissaan raportin tuottaman uuden tiedon merkitystä ja kyseenalaisti mediassa aiemmin kerrotut tiedot suomalaisesta prostituutiosta ja sen luonteesta. Tiihonen tarttui mediassa esiintyneisiin lausuntoihin, joissa prostituutio on liitetty ulkomaisiin naisiin ja näiden harjoittama prostituutio vahvasti paritusrikollisuuteen. Tiihonen paikansi mediassa esiintyneen, parituksen osuutta prostituutiosta kuvanneen, luvun 90 prosenttia Keskusrikospoliisin tutkimukseen *Organisoitu paritus ja prostituutio Suomessa* vuodelta 2002. Tutkimuksen tehneen erikoistutkija Jari Leskisen mukaan luku oli laskettu paritusrikosten yhteydessä tavatuista prostituoiduista. Leskisen mukaan keskusrikospoliisilla ei ollut ”mitään syytä kiinnostua toiminnasta, johon ei liity rikollisuutta.”¹⁵⁹

Kontulan raportin esittämä arvio kotimaisten prostituoitujen määrästä sai jonkin verran tukea muilta prostituutiokentän asiantuntijoilta. Pro-tukipisteen Jaana Kauppinen arvioi Kontulan lukeman kotimaisista prostituoiduista oikeaksi. Keskusrikospoliisin tutkija Jari Leskinen ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkija Martti Lehti arvioivat kotimaisia prostituoituja olevan alle puolet mutta kuitenkin useampi kuin joka kymmenes.¹⁶⁰ Kontula itse kommentoi lukujensa olevan ”lähempänä todellisuutta kuin aiemmin esitetyt” ja arvioi että suomalaisten osuus prostituoiduista voi olla enemmänkin kuin puolet.¹⁶¹ Toimittaja Pihla Tiihonen kysyi artikkelissaan Kontulalta, vaikuttiko Kontulan asema Sallissa hänen näkemykseensä kotimaisen prostituution yleisyydestä. Kontulan mukaan toiminta Sallissa auttoi häntä saamaan tietoa prostituutiosta “vaikka kenttä suhtautuu tutkijoihin epäluuloisesti”.¹⁶²

Vähän tutkittu suomalainen prostituutio tarjosi Sallille mahdollisuuden tuottaa uutta tietoa ja vahvistaa kuvaa prostituutiosta toimivien suomalaisten osuudesta. Vuoden 2005 aikana useissa artikkeleissa haastateltiin suomalaisia prostituoituja ja Anna Kontula

¹⁵⁸ Pihla Tiihosen sosiologian pro gradu -tutkielma Sota seksikaupasta sanomalehdissä. Ehdotetun seksinosotokiellon kirvoittama prostituutiodebatti Helsingin Sanomissa, Ilta-Sanomissa ja Lapin Kansassa 3.7.2003–31.8.2004 vuodelta 2006 käsittelee seksin ostokiellon käynnistämää lehdistökirjoittelua. Tiihonen viittaa pro gradu -tutkielmaansa Helsingin Sanomiin kirjoittamassa artikkelissaan Turmelus tulee idästä, 15.4.2006. Tiihonen kirjoitti freelance-toimittajana Helsingin Sanomiin muutamia prostituutiota käsitteleviä kirjoituksia vuosina 2005–2006.

¹⁵⁹ Prostituoitu ei olekaan itänainen. HS 3.7.2005.

¹⁶⁰ Prostituoitu ei olekaan itänainen, HS 3.7.2005.

¹⁶¹ Prostituoitu ei olekaan itänainen, HS 3.7.2005.

¹⁶² Prostituoitu ei olekaan itänainen, HS 3.7.2005.

kommentoi asiantuntijan roolissa suomalaisen prostituution määrää ja luonnetta. Kontula esiintyi asiantuntijana prostituutiokenttää tuntevien poliisien ja rajavartioiden rinnalla. Tutkimuksen ja lukujen tarjoaminen mahdollisti sen, että Salli pystyi uskottavammin muuttamaan käsitystä prostituoidusta pelkästään ulkomaalaisina ihmiskaupan uhreina.

Sallin Kontula ja Sirkiä pyrkivät laajentamaan kuvaa kotimaisesta prostituutiosta ja seksiä myyvistä ihmisistä Suomessa. Iltasanomien haastattelussa Sirkiä kuvaili seksityöläisiä löytyvän “opiskelijoiden lisäksi hyvin toimeentulevista, koulutetuista naisista aina köyhiin yksinhuoltajiin ja syrjäytyneisiin.”¹⁶³ Tampereen ylioppilaslehti Aviisissa Kontula kuvaili näkemystään prostituutiokentän moninaisuudesta.

”Janan toisessa päässä ovat ihmiset, jotka on ryöstetty kotoaan väkivalloin, kuljetettu toiseen maahan, kahlehdittu kellariin ja pakotettu ottamaan 32 asiakasta päivässä. Toisessa päässä ovat ne, jotka toimivat täysin itsenäisesti, joilla on sellainen taloudellinen turva, että he voisivat lopettaa työn milloin tahansa. Mutta Suomessa kummassakin ääripäässä on vain yksi tai kaksi ihmistä.”¹⁶⁴

Sallin argumentaatioissa tyypilliseksi suomalaiseksi seksin myyjäksi kuvattiin opiskelija. Opiskelijaprostituutio toistui aineistoni kotimaista prostituutiota käsittelevissä artikkeleissa. Kontulan mukaan hänen raporttiaan varten haastattelemistaan noin kolmestakymmenestä prostituoidusta puolella oli takanaan korkeakouluopintoja.¹⁶⁵

Kontula pohti syitä opiskelijaprostituution taustalla Helsingin Sanomissa. Kontula kommentoi opiskelijaprostituutiota asiantuntijana Pro-tukipisteen psykiatrisen sairaanhoitajan ja sosiaalityön professorin rinnalla. Kontulan mukaan opiskelijaprostituutio oli kasvussa. Syiksi Kontula esitti opintotuen vähentyneen ostovoiman ja tuloerojen kasvun. Kontulan mukaan opiskelijat myivät seksiä pari kertaa tai koko opiskeluajan ja lopettivat valmistumisen jälkeen. Prostituutio oli Kontulan mukaan yleisintä korkeakouluopiskelijoilla. Kontulan mukaan opiskelijat paikkasivat seksin myynnillä esimerkiksi talouden yllättäviä menoja.¹⁶⁶

¹⁶³ Nainen myytävänä, IS 9.9.2005.

¹⁶⁴ Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005.

¹⁶⁵ Ilotytön päiväkirja, IS Plussa 17.9.2005.

¹⁶⁶ Miksi nuori nainen myy hyvinvointivaltiossa seksiä? HS 28.8.2005.

”Tyypillinen seksiä myyvä opiskelija on Kontulan mukaan nuori naimaton nainen, jolla on muutama asiakas. Hän voi rahoittaa uudet silmälasinsa maksuseksillä ja vastata seuraavan kerran seuranhakuilmoitukseen parin vuoden päästä, kun pesukone hajoaa.”¹⁶⁷

Kontulan mukaan joillekin opiskelijoille seksin myynti oli myös “tapa hankkia erilaisia seksikokemuksia”.¹⁶⁸ Johanna Sirkiän mukaan opiskelijoita houkutteli seksin myynnin pariin verovapaa tulo, joka teki tienämisestä helpompaa. Sirkiä rinnasti seksin myynnin tavaroiden myymiseen kaupan kassalla.

“Syy siihen, miksi moni opiskelija myy mieluummin seksiä kuin vähittäistavaroita kaupan tiskillä löytyy veroista.”¹⁶⁹

Johanna Sirkiä kommentoi kotimaista prostituutiokenttää ja opiskelijaprostituutiota oman kokemuksensa ja esimerkkinsä kautta. Oikeustieteen opinnot aloittanut Sirkiä argumentoi niin opiskelijana kuin pitkän linjan seksialan ammattilaisena.¹⁷⁰ Tienämiseen seksityöläistä motivoi Sirkiän mukaan kaupunkien korkeat vuokrat, opiskelutilanne sekä ammatin aiheuttamat kulut.¹⁷¹ Kontulan mukaan suomalaiset prostituoidut eivät kuitenkaan ansaitse ”enempää kuin tonnin, kaksi kuussa”¹⁷². Myös Sirkiä vakuuttaa ammattilaisen palkan jäävän kohtuulliseksi verojen maksun jälkeen.

“– Opiskelen itsekin ja tiedän, että jos opiskelu on pääasia, ei hommia voi tehdä täysipainoisesti. Vaikka taksani onkin 280 euroa tunti, kaikkien maksujen jälkeen kuukausituloksi jää vain noin 1 000 euroa.”¹⁷³

Seksin myyntiä harjoittavasta opiskelijasta maalattiin Sallin argumentaatiossa kuva viehättävästä ja älykkäästä nuoresta naisesta. Sirkiä kuvaili Ilta-Sanomien haastattelussa tienäämistä seksin myynnillä helpommaksi jos “sattuu olemaan vielä kaunis ja haluttava nuori nainen.”¹⁷⁴ Anna Kontula kuvaili Iltasanomat Plussa -lehden haastattelussa alalle päätyneitä naisia koulussa menestyneiksi ysin tytöiksi ja perheen esikoisiksi.

¹⁶⁷ Miksi nuori nainen myy hyvinvointivaltiossa seksiä? HS 28.8.2005.

¹⁶⁸ Miksi nuori nainen myy hyvinvointivaltiossa seksiä? HS 28.8.2005.

¹⁶⁹ Nainen myytävänä, IS 9.9.2005.

¹⁷⁰ Nainen myytävänä, IS 9.9.2005.

¹⁷¹ Nainen myytävänä, IS 9.9.2005.

¹⁷² Susannan valinta, IL 14.5.2005.

¹⁷³ Nainen myytävänä, IS 9.9.2005.

¹⁷⁴ Nainen myytävänä, IS 9.9.2005.

”Yksi syy on se, että nämä ihmiset arvostavat hallintaa. Prostituutioon liittyvä rehellisyys ja pelisääntöjen sopiminen vetävät puoleensa. Kukaan ei jää roikkumaan suhteeseen, kyse on vain seksistä ja rahasta.”¹⁷⁵

Haastattelusta ei selviä, mihin Kontulan käsitykset ysin tytöistä tai näiden hallinnan arvostuksesta perustuivat. Kontula kommentoi Helsingin Sanomissa näiden koulussa menestyneiden kilttien tyttöjen kuuluneen myös syömishäiriöisten riskiryhmään ja anoreksian olleen seksin myyjillä ikätovereita yleisempää.¹⁷⁶ Tulkitsen ahkeruuden ja luonteen korostamisen yrityksenä muuttaa perinteistä käsitystä prostituoiduista köyhinä ja vailla valinnanmahdollisuuksia. Koulussa menestyvä kiltti tyttö on kaikille tuttu, viaton hahmo.

Suomalaisten prostituoitujen pääasialliseksi motiiviksi myydä seksiä Kontula ja Sirkiä esittivät rahan.¹⁷⁷ Kontulan mukaan suomalaiset prostituoidut arvostivat kustannustehokkuutta ja olivat prostituution avulla ”vapaita ’tavallisesta’ palkkatyöstä”.¹⁷⁸ Tutkija Sanna Karkulehto on problematisoinut ajatusta seksityöläisten motivaatiosta ja suhteesta pakkoon. Karkulehto viittaa Kontulan vuonna 2008 ilmestyneeseen väitöskirjaan, jossa Kontula kertoi seksiä ammatikseen myyvien valinneen seksityöläisyyden ”omasta tahdostaan ja ilman nimettävissä olevaa pakkoa”. Samaan aikaan Kontula esitti seksityön aloittamisen yleisimpänä motivaationa rahan puutteen. Karkulehto kutsuu tätä seksityöläisyyden paradoksiksi.¹⁷⁹ Myös vuoden 2005 lehdistökirjoittelussa Kontula ja Sirkiä maalasivat kuvaa suomalaisesta seksityöläisestä samaan aikaan vapaana valitsemaan seksin myynnin, mutta toisaalta päätyneen seksin myymiseen taustojensa ja taloudellisen tilanteensa motivoimina. Seksityö esitettiin helppona tulona, josta osa nauttii verovapaana. Kontulan ja Sirkiän argumentaatiossa seksityötä verrattiin muuhun työhön, jolloin seksin myymisen voi esittää tavaroiden myymistä motivoivampana tapana ansaita rahaa. Sallin argumentaatio perustui merkittävästi siihen, että seksityötä normalisoitiin työnä muiden joukossa.

¹⁷⁵ Ilotyön päiväkirja, IS Plussa 17.9.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁷⁶ Miksi nuori nainen myy hyvinvointivaltiossa seksiä? HS 28.8.2005.

¹⁷⁷ Susannan valinta, IL 14.5.2005 & Nainen myytävänä, IS 9.9.2005.

¹⁷⁸ Susannan valinta, IL 14.5.2005.

¹⁷⁹ Karkulehto 2011, 214.

Prostituutiota käsiteltiin hyvin sukupuolittuneena ilmiönä tutkimassani lehtiaineistossa niin yleisesti kuin Sallin argumentaatiossakin. Sukupuolittuneisuutta korostettiin erityisesti prostituutiota vastustaneissa puheenvuoroissa, joissa prostituution ilmiönä nähtiin vahingoittavan naisten asemaa yleisesti yhteiskunnassa. Naisista puhuttiin uhreina ja prostituoidun sukupuolta ei argumentaatiossa tai lehtijutuissa tarvinnut erikseen määritellä tai se määriteltiin eksplisiittisesti naiseksi. Prostituoituihin viitattiin yksinkertaisesti sanalla nainen myös Sallin argumentaatiossa opiskelijatyöistä ja ulkomaalaisista naisista.

Tutkimassani aineistossa vain yhdessä artikkelissa käsiteltiin miesten prostituutiota keskittyen heteromiesten seksin myyntiin. Iltalehden jutussa tartuttiin miesprostituutioon ilmiönä, mutta erityisesti siinä käsiteltiin seksiä ostavia naisia asiakkaina. Jutussa haastateltiin seksiä ostavien “Helenan” ja “Pirjon” lisäksi kahta seksiä myyvää miestä, “Erikiä” ja “Hessua”.¹⁸⁰ Anna Kontula kommentoi jutussa asiantuntijana suomalaista miesprostituutiota. Kontula arvioi oman raporttinsa lukuihin perustuen Suomen 8000 prostituoidusta vain noin 200 olevan miehiä. Syyksi ilmiön sukupuolittuneisuuteen ja miesprostituutujen pieneen kysyntään Kontula arvioi naisten olleen helpompi löytää seksikumppaneita verkosta ilmaiseksi. Lisäksi Kontula arvioi miesprostituution vähäisyyteen vaikuttaneen yhteiskunnassa muodostuneen tavan, jossa nainen myy ja mies ostaa seksiä.¹⁸¹ Iltalehden jutussa Hessun ja Erikin toimintaa kuvailtiin harrastusmaiseksi. Miesten palkkiot joustivat tilanteen mukaan ja he kokivat itsekin saavan palveluistaan mielihyvää. Kontula vahvisti käsitystä miesprostituution erilaisesta luonteesta.

“Päiväkahvityyppistä palvelua meillä on vain kourallinen. Enemmän tämä heteromiesten seksipalvelu perustuu eräänlaiseen sponsorointiin, joka voi olla pieniä lahjoja tai sitä, että nainen maksaa miesseuralaisensa etelänmatkan ylläpitoineen.”¹⁸²

Salli pääsi vapaasti luomaan mediassa käsitystä suomalaisesta prostituutiosta tavallisten nuorten suomalaisnaisten toimintana vaikka seksin oston kriminalisointia kannattaneet

¹⁸⁰ Helena ja Pirjo ostavat seksiä / Seksiä myyviä miehiä noin 200, Iltalehti Viikonvaihte 1.10.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁸¹ Helena ja Pirjo ostavat seksiä / Seksiä myyviä miehiä noin 200, Iltalehti Viikonvaihte 1.10.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁸² Helena ja Pirjo ostavat seksiä / Seksiä myyviä miehiä noin 200, Iltalehti Viikonvaihte 1.10.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

hallituksen edustajat olivat argumentoineet vapaaehtoisen ja suomalaisen prostituution osuuden Suomessa marginaaliseksi. Salli esiintyi vuoden 2005 aikana Anna Kontulan johdolla suomalaisen prostituution asiantuntijana, jolla oli tarjota tuoreinta tietoa kiistellystä aiheesta. Kontulan raportissa suomalaisten prostitujen osuus kuvattiin merkittäväksi Suomen prostituutiokentällä. Prostituoitu representoitui Sallin argumentaatiossa nuoreksi, viattomaksi naiseksi, joka teki seksityötä lyhyemmissä tai pidemmissä jaksoissa. Prostituoitun motivaatioksi esitettiin Sallin argumentaatiossa raha, mutta samaan seksityötä harjoittavien naisten kuvailtiin saavan prostituutiosta myös vapautta ja uusia kokemuksia.

3.2 Globalisaation uhreja vai emansipoituneita naisia?

“Ihmiset haluavat nähdä joko onnellisen huoran tai tahdottoman uhrin. Harva pystyy näkemään ihmisen, jonka elämässä ovat mukana molemmat puolet.”¹⁸³

Uhrisuus on läpileikkaava teema Sallin argumentaatiossa tutkimassani aineistossa koko seksin oston kriminalisoinnin prosessin ajan vuosina 2002–2006. Sallin Sirkiä ja Kontula pyrkivät voimakkaasti kiistämään prostituoitun osan pelkkänä uhrina. Sallin argumentaatiossa tämä kiistäminen näkyi paitsi suoraan uhrisuuden teeman nostamisella lehdistökeskusteluun, myös prostituoitun kuvan monipuolistamisella. Uhriksi representoitui lehdistökeskusteluissa useimmiten ulkomaalainen seksityöntekijä. Myös hallituksen edustajien argumentaatio seksin oston kriminalisoinnin puolesta perustui vahvasti tähän uhriasetelmaan.

Anna Kontula kuvaili Tampereen ylioppilaslehti *Aviisissa* oman kiinnostuksensa prostituutioon lähteneen liikkeelle käsityksestä prostituoitusta uhrina.

”Minähän lähdin pelastamaan prostituoituja, joita globaali markkinatalous riistää ja niin pois päin[--].”¹⁸⁴

Kontulan mukaan hänelle kuitenkin selvisi, että osa prostituoituista ”ei tarvitse minkäänlaista pelastusoperaatiota ja että loppuihinkin pitää suhtautua

¹⁸³ Ilotytön päiväkirja, IS Plussa 17.9.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁸⁴ Maksullisen seksin mysteeri, *Aviisi* 5/2005.

yksilöllisemmin.”¹⁸⁵ Kontula arvioi, että parittajien kanssa työskenteli noin yksi kolmasosa naisista. Kontulan mukaan paritusta oli monenlaista. ”Osassa on selvä riistosuhde. Suomeen tuleva ulkomaalainen prostituoitu saattaa saada itselleen 12 euroa asiakkaalta.”¹⁸⁶

Kontulan näkemystä yksilöllisemmästä suhtautumisesta prostituoituihin haastoi Ylioppilaslehden haastattelussa prostituutiosta väitellyt tutkija Elina Penttinen. Kriittiseksi ääneksi voi myös laskea ulkomaalaisten prostituutiota Suomessa tutkineen Reet Nurmen, joka kieltäytyi haastattelusta Kontulan esiintymisen vuoksi.¹⁸⁷ Penttisen mukaan Kontula keskittyi liikaa yksittäisen prostituoidun ja asiakkaan väliseen suhteeseen yhteiskunnallisten rakenteiden sijaan. Penttinen korosti haastattelussa prostituution kytkeytymistä globalisaatioon.

”Nykyisen seksiteollisuuden kasvu perustuu yleiseen globalisaation eriarvoistavaan kehitykseen. Se luo länsimaalaisille ihmisille uusia kulutuksen ja identiteetin mahdollisuuksia. Niitä toteutetaan globalisaation köyhdyttämien alueiden kustannuksella, joista suurin osa seksiteollisuuden piirissä toimivista naisista ja lapsista tulee.”¹⁸⁸

Samassa Ylioppilaslehden jutussa kuitenkin myös Kontula korosti prostituution globaaleja rakenteita. Kontula kuitenkin nosti argumentaatiossaan prostituutioon liittyvän globaalin riiston muun talouden ja työn rinnalle.

”Kontulan mielestä naisten sorrosta lumoutuneet keskustelijat eivät näe, että globaalisti kaupalliseen seksiin liittyvät riiston mekanismit ovat samat kuin muussakin taloudessa. Sama rakenne sortaa niin thaimaalaista prostituoitua kuin nicaragualaista kahvinviljelijää.”¹⁸⁹

Kontulan ja Penttisen argumentaatiosta onkin paikannettavissa yhteneväisyyksiä prostituution globaalien rakenteiden hahmottamisessa. Penttinen ei kuitenkaan rinnastanut prostituutiota muuhun työhön kuten Kontula teki. Globaalin eriarvoisuuden ja sorron sijaan Kontula keskittyi argumentoinnissaan enemmän prostituution käsittelyyn

¹⁸⁵ Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005.

¹⁸⁶ Prostituutio juurtui Suomeen, IL 14.5.2005.

¹⁸⁷ Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005.

¹⁸⁸ Prostituoitujen puolustaja, Ylioppilaslehti 16.9.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁸⁹ Prostituoitujen puolustaja, Ylioppilaslehti 16.9.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

yksilöllisellä tasolla. Prostituution kontrollointi näyttäytyi Kontulan argumentaatiossa naisten seksuaalisuuden valvontana. Kontulan mukaan “kriminalisoinnilla naisesta tehdään suojeleobjekti”. Kontula kuvaili prostituution merkitsevän joillekin naisille vapautumista ja itsenäistymistä, seikkailua ja kapinaa.¹⁹⁰ Prostituutio näyttäytyi Kontulan argumentaatiossa jopa elämän haltuun ottamisen ja emansipaation välineenä.

“Monille prostituutio merkitsee myös emansipaatiota, joka voi ilmetä esimerkiksi haluna rikkoa vallitsevia moraalikoodeja. Jotkut ovat kokeneet aiemmat parisuhteet epätyytyttäväksi, ja ovat oppineet prostituution kautta naisen oikeuden hallita seksuaalista kanssakäymistä ja nauttia siitä.”¹⁹¹

Kontula kuvailee prostituutiota myös oman seksuaalisuuden haltuunottamisena ja kasvamisprosessina “alistetusta, miestä palvelevasta naisesta kohti itsenäistä, oman ruumiinsa ja seksuaalisuutensa tuntevaa naista [--]”.¹⁹² Kontula argumentoi prostituution tarjoavan myös ulkomaalaisille prostituoiduille mahdollisuuksia: ”ulkomailla työskentely voi olla ’ihanteellinen vaihtoehto prostituoidulle, sillä se mahdollistaa kunniallisen elämän omassa kotimaassa’.”¹⁹³

Uhriuden sijaan Kontula puhui “uhriuttavista tekijöistä” kommentoidessaan prostituutioon liittyvää pakotusta. Kontulan mukaan myös naiset, joiden taustalta löytyi uhriuttavia tekijöitä, pystyivät tekemään valintoja ja kantamaan vastuun valinnoistaan.¹⁹⁴ Kontulan mukaan prostituoitu oli ”hyvin harvoin uhri, joka joutuu ottamaan vastaan 20 asiakasta illassa”.¹⁹⁵ Kontula teki eron uhriuden ja uhriuttavien rakenteiden välille. Tulkitsen Kontulan argumentaatiota niin, että tällöin uhriudesta ei tule identiteettiä, vaan se on jotakin yhteiskunnallisissa rakenteissa piilevää. Toisaalta Kontula puhui myös riistosuhteesta puhuessaan parituksesta.¹⁹⁶ Kontula yhdisti argumentaatiossaan globaalia riistoa ja yksilöllisiä valintoja.

¹⁹⁰ Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005; Ilotytön päiväkirja, IS Plussa 17.9.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁹¹ Prostituoitujen puolustaja, Ylioppilaslehti 16.9.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁹² Ilotytön päiväkirja, IS Plussa 17.9.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁹³ Raportti: Useimmat prostituoidut osa-aikaisia, HS 27.5.2005.

¹⁹⁴ Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005.

¹⁹⁵ Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005.

¹⁹⁶ Prostituutio juurtui Suomeen, IL 14.5.2005.

Kontula pyrki kääntämään uhriasetelman päälaelleen miesprostituutiota käsittelevässä Iltalehti Viikonvaihteen jutussa.¹⁹⁷ Kontulan mukaan Thaimaahan seksin perässä matkustavaa suomalaista miestä “pidetään hyväksikäyttäjänä ja palveluja myyvää naista uhrina.” Seuraa ulkomailla lomamatkalla ostavaan suomalaiseen naiseen taas suhtauduttiin Kontulan mukaan uhrina ja paikalliseen nuoreen mieheen hyväksikäyttäjänä. Kontulan mukaan kysymys oli “[--] ihan samasta asetelmasta: vauraammasta maasta tuleva lomailija toteuttaa rahalla mielihalujaan [--]”.¹⁹⁸

Kontula esitti argumentaatioissaan myös ratkaisuja kaupallisen seksin ongelmiin. Kontula liitti kaupallisen seksin muuhun globaalisti tapahtuvaan riistoon. Ratkaisuna hän esitti köyhyyden vähentämistä ja erityisesti naisten koulutuksen lisäämistä.¹⁹⁹ Suomessa Kontula olisi kehittänyt alueellisten rikospoliisien yhteistyötä ja kaventanut tuloeroja.²⁰⁰ Paritusta Suomessa on Kontulan mukaan lisännyt vuonna 1999 ulkomaalaislakiin lisätty pykälä, jossa epäily seksipalvelujen myynnistä riitti käännytysperusteeksi.²⁰¹ Kontula nosti esille myös prostituoitujen itsensä kuulemisen heitä koskevissa asioissa ja väitti, ettei heitä haluta kuunnella.²⁰²

”Ihminen voisi itse kertoa, mikä on hänelle hyväksi vai pahaksi. Meidän järjestelmässä jopa alle 12-vuotiaita kuullaan heitä koskevissa asioissa, mutta prostituoituja ei haluta kuulla.”²⁰³

Kontulaa haastanut Elina Penttinen argumentoi myös Kumppani-lehden haastattelussa vuonna 2005 seksityöläisten itsensä kuulemisen puolesta. Penttinen ei myöskään suhtautunut varauksetta seksin oston kriminaisointiin.

”Kaukaa on helppoa teoretisoida, mikä on paras tapa ratkaista pulma, kun ei ole tavannut ketään siinä tilanteessa olevaa. Toisen pelastaminen ilman,

¹⁹⁷ Helena ja Pirjo ostavat seksiä / Seksiä myyviä miehiä noin 200, Iltalehti Viikonvaihte 1.10.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁹⁸ Helena ja Pirjo ostavat seksiä / Seksiä myyviä miehiä noin 200, Iltalehti Viikonvaihte 1.10.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

¹⁹⁹ Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005; Prostituoitujen puolustaja, Ylioppilaslehti 16.9.2005. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

²⁰⁰ Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005.

²⁰¹ Prostituutio juurtui Suomeen, IL 14.5.2005..

²⁰² Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005.

²⁰³ Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005.

että häneltä kysytään, on myös oman identiteetin rakentamisen keino. On tavallaan tarve pitää heikko heikkona.”²⁰⁴

Kontulan ja Penttisen näkemykset eivät tulkintani mukaan ole lopulta niin kaukana toisistaan. Molemmat hahmottivat prostituution globaalina ilmiönä, joka vaikutti voimakkaimmin köyhimmistä maista Eurooppaan tuleviin naisiin. Kontula vertasi globaalia seksityötä muuhun työhön, johon liittyi sortoa ja hyväksikäyttöä. Tähän muuhun työhön verrattuna seksityö saattoi Kontulan mukaan tarjota mielekkäämmän tavan ansaita raha ja jopa mahdollisuuden kokea suurempaa vapautta. Penttisen argumentaatiossa prostituution globaali ulottuvuus oli keskeinen. Globaalin lisäksi Kontula painotti prostituoitujen yksilöllisiä ratkaisuja. Penttinen ja Kontula argumentoivat molemmat myös prostituoitujen itsensä kuulemisen puolesta. Kontulan argumentaatiossa prostituoitu representoitiin samaan aikaan uhrina ja erilaisista olosuhteista ponnistelevina, parempaa elämää ja vapautta tavoittelevina yksilöinä. Sekä Kontulan että Penttinen käsittivät uhrin naisina. Erityisesti Penttinen korosti naisia ja lapsia globaalin seksiteollisuuden uhreina.

3.3 Kamppailua asiantuntijuudesta – kevät 2006

Vuoden 2005 aikana Sallin Sirkiä ja erityisesti Kontula rakensivat lehdistössä kuvaa suomalaisesta prostituutiosta ja profiloituivat sen asiantuntijoina. Heidän asiantuntijuuttaan kotimaisen prostituution kentällä ei aineistoni perusteella juuri haastettu. Tilanne muuttui keväällä 2006 seksin oston kriminalisoinnin prosessin tultua jälleen ajankohtaiseksi eduskunnassa. Vuoden 2005 lopussa seksin oston kriminalisointia esittävä hallituksen esitys eteni eduskuntaan ja sitä käsiteltiin ensimmäisen kerran lähetekeskustelussa helmikuun alussa vuonna 2006. Vuoden 2006 aikana kriittiset, Sallin asiantuntijuutta kiistävät puheenvuorot lisääntyivät lehdistössä. Eduskuntakäsittelyssä kansanedustajien näkemykset hallituksen esityksestä jakautuivat voimakkaasti myös puolueiden sisällä. Kansanedustajista vain sosiaalidemokraattien Susanna Rahkonen haastoi Sallia lehdistössä, muuten kamppailua käytiin eduskunnan sisällä. Tarkastelen seuraavaksi seksin oston kriminalisoinnin prosessin päätöstä keväällä 2006 lehdistökeskusteluissa ja eduskunnassa.

²⁰⁴ Elina Penttinen, pro nainen, Kumppani 3/2005 (nyk. Maailman kuvalehti).

Uusi oikeusministeri, SDP:n Leena Luhtanen hyväksyi hallituksen esityksen seksin oston kriminalisoinnista vuoden 2005 lopulla ja se valmistui joulukuussa 2005. Esityksestä syntyi eduskunnan lähetekeskustelussa 7. helmikuuta 2006 värikästä ja kriittistä keskustelua. Monet kansanedustajat pitivät hallituksen esitystä puutteellisena, mutta perustelivat kritiikkinsä eri tavoin. Osa kansanedustajista puhui näyttöongelmista seksin ostotilanteissa, toiset vetosivat myynnin kriminalisointiin tasapuolisuuden nimissä. Erityisesti mieskansanedustajat viittasivat epäjohtonmukaisuuteen pelkän oston kriminalisoinnin osalta ja vertasivat sitä järjestyslakiin, joka kriminalisoi sekä myynnin että ostamisen julkisella paikalla.²⁰⁵ Tutkija Elina Aaltion mukaan “seksin oston kriminalisointia vastustettiin eksplisiittisesti joka kolmannessa mieskansanedustajan puheenvuorossa.”²⁰⁶ Yhdessäkään mieskansanedustajan puheenvuorossa ei myöskään varauksetta ilmaistu kannatusta hallituksen esitykselle. Aaltion mukaan “lähetekeskustelussa oli nähtävissä selvä vastarintaliike, joka koostui lähinnä miehistä. Nämä vastustivat kriminalisointia siksi, että sillä puututtaisiin ihmisten (miesten) oikeuteen tyydyttää luonnollisia perustarpeitaan.”²⁰⁷ Suhtautumisesta seksin oston kriminalisointiin tuli keväällä 2006 yhä sukupuolittuneempi ja jakavampi kysymys eduskunnassa.

Myös naiskansanedustajien suhtautuminen esitykseen vaihteli. Naiskansanedustajista selvimmin tukensa hallituksen esitykselle ilmaisi viisi kansanedustajaa, kokoomuksen Maija Perho, vasemmistoliiton Annika Lapintie, SDP:n Susanna Rahkonen ja RKP:n Eva Biaudet. Kristillisdemokraattien Päivi Räsänen kannatti puheenvuorossaan myös myynnin kriminalisointia. Kokoomuksen edustajat Raija Vahasalo ja Marja Tiura komppasivat Räsästä myynnin kriminalisoinnin osalta. Vahasalo kuvasi hallituksen esityksen jääneen puolitiehen ilman seksin myynnin kriminalisointia. Marja Tiura nosti puheenvuorossaan esille lisäksi poliisin rajalliset resurssit ja näyttöongelmat seksin ostotilanteissa. Myös keskustan kansanedustaja Maija-Liisa Lindqvist ihmetteli, miksei myös myynnin kriminalisointi kuulu hallituksen esitykseen. Muut puheenvuoroja käyttäneet naiskansanedustajat suhtautuivat hallituksen esitykseen varauksellisesti ja toivoivat maltillista valiokuntakäsittelyä monimutkaisessa asiassa. SDP:n kansanedustaja

²⁰⁵ PTK 3/2006 vp.

²⁰⁶ Aaltio 2009, 83.

²⁰⁷ Aaltio 2009, 83.

Miapetra Kumpula-Natri vastusti ainoana naiskansanedustajana puheenvuorossaan suoraan hallituksen esitystä vetoamalla Ruotsin kokemuksiin ja seksiä myyvien ihmisten vaihteleviin tilanteisiin.²⁰⁸ Kokoomuksen kansanedustaja Sirpa Asko-Seljavaara tiivisti lähetekeskustelun tunnelman hyvin esittäessään epäilyksensä hallituksen esityksen läpimenosta eduskunnassa. “Arvoisa herra puhemies! Etukäteen on vaikea veikata, tuleeko hallituksen esitys 221/2005 hyväksytyä eduskunnassa.”²⁰⁹

Seksialan liitto Salliin ja Anna Kontulaan viitattiin asiantuntijoina muutamissa kansanedustajien puheenvuoroissa. Suoraan Salliin viittasivat puheenvuoroissaan kansanedustajat Saara Karhu ja Harry Wallin sosiaalidemokraateista, Jyrki Kasvi vihreistä ja kristillisdemokraattien Päivi Räsänen.²¹⁰ Kansanedustajien viittaaminen Salliin puheenvuoroissaan osoittaa mielestäni Sallin saavuttaneen jonkinlaisen asiantuntija-aseman eduskunnassa. Muut edellä mainituista kansanedustajista viittasivat Sallin ja Kontulan asiantuntijuuteen ja kuulemiseen kriminalisoinnista päätettäessä, Räsänen käytti Sallia oman argumentaationsa tukena myynnin kriminalisoinnin puolesta.

“Myös Seksialan Liitto Salli kommentoi, että periaatteessa oikeudellisesti parempi ja tasaveroisempi ratkaisu olisi molempien osapuolten, ostajan ja myyjän, toiminnan kriminalisointi.”²¹¹

Helmikuussa lähetekeskustelun jälkeen seksin oston kriminalisoinnin puolesta vahvasti puhunut SDP:n kansanedustaja Susanna Rahkonen keskusteli Anna Kontulan kanssa seksin oston kriminalisoinnista eduskunnan kahvilassa Vantaan kaupunkilehti Vartin haastattelussa.²¹² Haastattelu on tutkimassani aineistossa ainoa, jossa hallituspuolueen kansanedustaja käy dialogia Sallin edustajan kanssa. Haastattelussa Anna Kontula painotti prostituutiokentän moninaisuutta ja sen huomioimista päätöksenteossa. Kontula jakoi prostituution kolmeen osaan prostituutioon ajavien syiden pohjalta. Kontulan mukaan ensimmäisessä prostituution syynä on pakko, toisessa taloudellinen tilanne tai päihdeongelmat ja kolmannessa vapaaehtoinen halu myydä seksiä. Rahkonen lähti argumentaatioissaan liikkeelle siitä, ettei seksin myymisen tulisi olla ammatti.

²⁰⁸ PTK 3/2006 vp, 31–63.

²⁰⁹ PTK 3/2006 vp, 43.

²¹⁰ PTK 3/2006 vp, 31–63.

²¹¹ PTK 3/2006 vp, 34.

²¹² Maksu ennen seksiä? Kaupunkilehti Vartti, 20.2.2006. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

Lainmuutoksen mahdollisen vaikutuksen seksin ostajiin Rahkonen näki positiivisena asiana. Hän toivoi lain toimivan pelotteena, joka vähentäisi seksin ostajien määrää. Kontula taas uskoi seksin kysynnän olevan myyjien kannalta myös positiivinen asia sen mahdollistaessa asiakkaiden valitsemisen ja uhkaavien asiakkaiden torjumisen. Rahkonen ja Kontula olivat haastattelussa samaa mieltä siitä, että prostituution syihin tulisi puuttua ja yhteiskunnallisia asenteita muuttaa. Vartin haastattelun mukaan kummankaan ihanneyhteiskunnassa ei esiintyisi prostituutiota. Kontula vastusti seksin oston kriminalisointia vetoamalla myös seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen, Rahkoselle maksullisella seksillä ei ollut sen kanssa mitään tekemistä.

“Perusero on, että en näe maksullisen seksin olevan miltään osin ihmisyyden osa, jota pitäisi voida toteuttaa.”²¹³

Tämä Susanna Rahkosen toteamus kuvaa mielestäni hyvin, miksi prostituutiopolitiikasta käytävä kamppailu näyttäytyy ideologisenä ja polarisoituneena. Hallituspuolue SDP:n edustajan Rahkosen ja Sallin Kontulan näkemykset prostituution olemassaolon oikeutuksesta ovat niin kaukana toisistaan, ettei edes niistä asioista, joista keskustelun osapuolet ovat samaa mieltä – tässä tapauksessa prostituution syihin puuttuminen ja yhteiskunnalliseen asenneilmastoon vaikuttaminen – ei päästy kunnolla puhumaan, saati tekemään yhteistyötä asioiden muuttamiseksi. Chaïm Perelmanin argumentaatioteorian mukaan Sallin argumentaation lähtökohdat, premissit, eivät ole ainakaan kaikkien erityisyleisön jäsenten, tässä tapauksessa kansanedustajien, hyväksyttävissä. Näin myöskään johtopäätökset eivät saa hyväksyntää eikä argumentaatio ole vaikuttavaa.²¹⁴ Rahkoselle seksityö ei ollut mitenkään moraalisesti perusteltavissa. Tässä tapauksessa suhtautuminen seksin oston kriminalisointiin poikkeaa Sallin ja joidenkin kansanedustajien välillä niin paljon, ettei muita ratkaisuita prostituoitujen tilanteeseen pystytty edistämään. Osa eduskunnan mieskansanedustajista taas lähti argumentaatioissaan liikkeelle perusuonteisista ”miesten tarpeista” ja näille Sallin argumentaatio ei aiheuttanut ristiriitoja. Seksien oston kriminalisointi polarisoituikin kansanedustajien joukossa osittain mies/nais -kysymykseksi.

²¹³ Maksu ennen seksiä? Kaupunkilehti Vartti, 20.2.2006. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

²¹⁴ Perelman 1996 (1977), 28.

Maaliskuussa 2006 päähallituspuolueiden sosiaalidemokraattien ja keskustan kansanedustajat vaativat oikeusministeri Leena Luhtasta vetämään lakiesityksen seksin oston kriminalisoinnista takaisin valmisteluun. Aamulehden uutisessa kerrottiin kansanedustajien arvostelleen hallituksen esitystä puutteelliseksi ja ongelmalliseksi.²¹⁵ He perustelivat vaatimusta myös sillä, että seksin ostoa olisi vaikea näyttää tapahtuneen.²¹⁶ Samoihin aikoihin eduskunnan lakivaliokunta antoi perustuslakivaliokunnalle hallituksen esityksen rinnalle pohdittavaksi toisen esityksen, jossa seksin osto kriminalisoitaisiin vain ihmiskaupan tai parituksen uhrilta. Aamulehdessä toisen esityksen tarkoituksena arvioitiin lakiesityksen romuttumisen estäminen. Lakivaliokunnan puheenjohtaja, vihreiden kansanedustaja Tuija Brax kommentoi Aamulehdessä toisen version nousemisen uutiseksi olevan ”jätkien vedätystä”.²¹⁷ Nämä ”jätkätkä” halusivat Braxin mukaan estää koko seksin ostokiellon toteutumisen tuomalla toisen esitysversion julkisuuteen. Braxin mukaan minkäänlaista lievennystä tai tiukennusta ei oltu tekemässä.²¹⁸

Seksialan liitto Sallin Kontula ja Sirkiä olivat olleet maaliskuun 2006 alussa eduskunnan valiokuntien kuultavina asiantuntijoina hallituksen esityksestä. Sirkiä toimitti valiokunnille Sallin lausunnon, ja Anna Kontula antoi oman lausuntonsa tutkijan roolissa. Anna Kontulan raportti *Prostituutio Suomessa* oli lisäksi jaettu lakivaliokunnan jäsenille etukäteen tutustuttavaksi.²¹⁹ Yhteensä lakivaliokunta kuuli 30 asiantuntijaa.²²⁰ Naisliikkeestä Naisasialiitto Unioni ja Naisjärjestöt Yhteistyössä (Nytkis) olivat myös toimineet lakivaliokunnan asiantuntijoina. Nytkiksen lausunnossa kritisoitiin tutkimustiedon valikoitunutta käyttöä lakivaliokunnassa viitaten Anna Kontulan *Prostituutio Suomessa* -raporttiin.²²¹ Keväällä Sallin asiantuntijuutta kohtaan esitetty kritiikki lisääntyi lehdistössä erityisesti naisliikkeen suunnasta.

Maaliskuussa 2003 Naisasialiitto Unionin Veronika Honkasalo ja Kirsti Suoranta arvostelivat suomalaista prostituutiokeskustelua mielipidekirjoituksessaan Helsingin

²¹⁵ Keskusta kamppaamassa esitystä seksin ostokiellosta, AL 21.3.2006.

²¹⁶ Ministeri Luhtanen kieltäytyi vetämästä takaisin seksinostolakia, HS 24.3.2006.

²¹⁷ Lievennettyä seksin ostokieltoa ei pysty millään valvomaan, AL 21.3.2006.

²¹⁸ Lievennettyä seksin ostokieltoa ei pysty millään valvomaan, AL 21.3.2006.

²¹⁹ Aaltio 2009, 86.

²²⁰ Aaltio 2009, 84.

²²¹ Aaltio 2009, 86.

Sanomiessa.²²² Toukokuun lopulla Nytkiksen pääsihteeri Tanja Auvinen kirjoitti HS:n Vieraskynä-palstalla seksin oston kriminalisoinnin puolesta.²²³ Molemmissa kirjoituksissa arvosteltiin Sallin ja Anna Kontulan toimintaa asiantuntijana. Kirjoituksissa perusteltiin seksin oston kriminalisoinnin tarpeellisuutta, arvosteltiin seksin oston kriminalisoinnista käytyä keskustelua ja esitettiin huoli kansainvälisestä seksiteollisuudesta vaikuttajana myös Suomessa. Kirjoituksissa todettiin keskustelun prostituutiosta olleen yksipuolista ja sen yhteyden ihmiskauppaan jääneen keskustelussa taka-alalle. Nytkiksen Auvinen viittasi lisäksi keskustelussa sivuun jääneisiin väitöskirjatutkimuksiin. Kirjoituksissa arvosteltiin eduskunnan kuulleen asiantuntijoina prostituution puolustajia ja näiden todettiin ”järjestelmällisesti” vaikuttaneen kansanedustajiin. Honkasalo ja Suoranta linkittävät kirjoituksessaan Suomessa kansanedustajien kuulemat ”pienen vähemmistön prostituoidut” ja kansainväliset tutkimukset seksiteollisuuden lobbauksesta.

“Valitettavasti eduskunnan lakivaliokuntakin on kuunnellut nimenomaan näitä prostituoituja kaikkien prostituoitujen edustajina. Kansainvälisesti on paljastunut tapauksia, joissa seksiteollisuus rahoittaa prostituutiota tukevaa ja viranomaisiin kohdistuvaa lobbaustoimintaa.”²²⁴

Auvisen mukaan taas ”selvityksiä seksiteollisuuden ja prostituutiota puolustavien tahojen yhteyksistä ei ole tehty”.²²⁵ Honkasalon ja Suorannan kirjoituksessa ei mainittu Sallia tai Kontulaa, Auvinen taas viittasi Kontulan raporttiin vieraskynässään. Viittaus Salliin oli kuitenkin Honkasalon ja Suorannan kirjoituksessa selvä. Prostituutiota puolustavien järjestöjen uskottavuutta kyseenalaistettiin kirjoituksissa yleisellä tasolla myös epäilemällä näiden edustavuutta prostituoituista.

Kirjoituksissaan Honkasalo ja Suoranta sekä Auvinen keskittyvät myös seksin oston kriminalisoinnin perusteluihin. Kirjoituksissa osoitettiin prostituution vahvaa yhteyttä ihmiskauppaan YK:n lukuihin viitaten. Molemmissa kirjoituksissa todettiin seksin oston kriminalisoinnin olevan ”selkeä viesti” siitä, ettei naisten ja lasten hyväksikäyttöä hyväksytä Suomessa. Kriminalisoinnin uskottiin myös vaikuttavan yhteiskunnallisiin

²²² Prostituutio ihmisoikeusloukkaus kaikkia naisia ja tyttöjä vastaan (Mielipide), HS 30.3.2006.

²²³ Suomen on annettava viesti, ettei se hyväksy naiskauppaa (Vieraskynä), HS 28.5.2006.

²²⁴ Prostituutio ihmisoikeusloukkaus kaikkia naisia ja tyttöjä vastaan (Mielipide), HS 30.3.2006.

²²⁵ Suomen on annettava viesti, ettei se hyväksy naiskauppaa (Vieraskynä), HS 28.5.2006.

arvoihin ja asenteisiin. Kirjoittajat näkivät prostituution myös vaikuttavan negatiivisesti kaikkiin naisiin.²²⁶ Honkasalon ja Suorannan mukaan prostituutio pelkisti ”kenet tahansa naissukupuolen edustajan potentiaalisesti kauppatavaraksi”. Prostituoitu representoitui Honkasalon ja Suorannan kirjoituksessa ihmiskaupan uhriksi. He kirjoittivat myös pienestä vähemmistöstä, joka myi ruumistaan ”omasta tahdostaan ja vapaasta valinnastaan” eivätkä suoraan kiistäneet vapaaehtoista prostituutiota. Tanja Auvinen liitti kirjoituksessaan ihmiskaupan lisäksi prostituoituihin seksitaudit, väkivallan uhan, psyykkiset häiriöt, lapsuudessa koetun väkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön sekä ”köyhät ja toivottomat” olot, joista prostituutioon ajautuneet naiset ja lapset olivat lähtöisin. Prostituoitu representoitui Auvisen kirjoituksessa moniongelmaisena ja fyysistä ja psyykkisistä sairauksista kärsivänä ihmisenä.

Huhtikuussa kansanedustaja Susanna Rahkonen yhtyi syytöksiin seksiteollisuuden lobbauksesta. Televisiossa Yleisradion Ajankohtainen kakkonen -ohjelmassa Rahkonen oli kertonut eduskunnassa tapahtuneesta lobbauksesta ja vihjailut ”isoista intresseistä” lain takana. Aamulehden haastattelussa Rahkonen sanoi tarkoittaneensa intresseillä sitä, että ”monet saavat siitä [prostituutiosta] leipänsä ja joko ovat mukana parituksessa tai myyvät itse seksiä”.²²⁷ Seksialan liitto Sallin toiminnan eduskunnassa Rahkonen mainitsi esimerkkinä ”järjestelmällisestä lobbauksesta”. Rahkonen viittasi prostituutiossa liikkuviin isoihin rahoihin ja totesi sen olevan kansainvälisesti huumekaupan jälkeen suurin bisnes.²²⁸

Kontula kuittasi vihjailut lobbauksesta huumorilla. Aamulehden haastattelussa Kontula sanoi, ettei seksiteollisuuden rahoja ole näkynyt ja kertoi Sallin vuosibudjetin olevan alle 1000 euroa. “Itse asiassa seksiteollisuus saisi vähän taloudellisesti tukeakin pyrkimyksiämme [--]”²²⁹

Kontula reagoi Nytkiksen Auvisen ja Naisasialiitto Unionin Honkasalon ja Suorannan kirjoituksiin Helsingin Sanomien mielipidesivuilla toukokuun lopulla. Kirjoituksessaan

²²⁶ Prostituoitu ihmisoikeusloukkaus kaikkia naisia ja tyttöjä vastaan (Mielipide), HS 30.3.2006; Suomen on annettava viesti, ettei se hyväksy naiskauppaa (Vieraskynä), HS 28.5.2006.

²²⁷ Seksin oston kannattajat lobbaavat kansanedustajia, Aamulehti 20.4.2006.

²²⁸ Seksin oston kannattajat lobbaavat kansanedustajia, Aamulehti 20.4.2006.

²²⁹ ”Seksiteollisuus saisi tukeakin lobbausta”, Aamulehti 20.4.2006.

Kontula totesi, ettei puolusta prostituutiota ilmiönä. Kontula torjui myös vihjailut seksiteollisuudesta hänen toimintansa takana.

[--] on aiheellista kysyä, miksi naisjärjestöjen edustajat vihjailevat toistuvasti, että ylläpitäisin joitakin hämäriä suhteita seksiteollisuuteen tai että se jopa rahoittaisi toimintaani? Ja miksi Auvinen, Honkasalo ja myös Susanna Rahkonen ylipäätään haluavat levittää tällaista leimaa?²³⁰

Naisasialiitto Unionin Veronika Honkasalo ja Kirsti Suoranta vastasivat vielä Kontulan mielipidekirjoitukseen kesäkuussa 2006. He kiistivät väittäneensä, että Kontulan toimintaa rahoittaisi seksiteollisuus tai rikollisuus. Honkasalo ja Suoranta kertoivat kuitenkin halunneensa “tuoda esille seksityöläisyyttä puoltavan laajan lobbauksen ja kysyä, miten kattavasti etujärjestöt edustavat prostituoituja.”²³¹ Tämä kysymys koski heidän mukaansa myös Sallia. Honkasalo ja Suoranta nostivat esille myös erimielisyytensä Kontulan kanssa prostituutioon liittyvien ongelmien ratkaisemisessa. Heidän mukaansa Kontulan ajamat sosiaalipolitiikan keinot eivät olleet riittäviä. Honkasalo ja Suoranta esittävät tyytymättömyytensä rajattua seksin ostokieltoa kohtaan.

“Nyt käsiteltävänä oleva rajattu laki tekisi osasta prostituutiota hyväksyttävää. Kaikki prostituutio kuitenkin ylläpitää esimerkiksi ihmiskauppaa.”²³²

Sallin ja Kontulan argumentaatiota yritettiin kiistää asettamalla argumentoivat henkilöt kyseenalaiseen valoon. Perelmanin argumentaatioteoriassa tällaista argumentaatiota kutsutaan todellisuuden rakenteeseen nojaavaksi, rinnakkaissuhteisiin vetoavaksi argumentiksi.²³³ Tällaisessa argumentaatiossa henkilö ja hänen tekonsa rinnastetaan. Tämä perustuu Perelmanin mukaan siihen, että “käsityksemme henkilöstä ja tapamme ymmärtää hänen käyttäytymistään ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa”.²³⁴ Tämä vuorovaikutus on myös mahdollista kiistää argumentaatiossa silloin kuin kyse ei ole arvostelmista vaan totuudesta, joka voidaan kiistattomasti todistaa.²³⁵ Tulkitsen Perelmanin ajattelua niin, että asettamalla kyseenalaiseksi argumentoiva henkilö, voidaan

²³⁰ En puolusta prostituutiota (Mielipide), HS 31.5.2006.

²³¹ Prostituutioon asiakkaat avainasemassa (Mielipide), HS 9.6.2006.

²³² Prostituutioon asiakkaat avainasemassa (Mielipide), HS 9.6.2006.

²³³ Perelman 1996 (1977), 93.

²³⁴ Perelman 1996 (1977), 102–103.

²³⁵ Perelman 1996 (1977), 109.

epäily siirtää koskemaan hänen argumenttiaan. Sallin ja erityisesti Kontulan sama asiantuntija-asema ja maine asetettiin puheenvuoroissa kyseenalaisiksi vihjaamalla toiminnan taustalta löytyvän jotain epäilyttävää ja rikollista tai vähintäänkin puolueellista. Mielestäni keskustelua ja kamppailua seksin oston kriminalisoinnista käytiin tutkimani aineiston perusteella paljolti arvoon ja moraaliin eikä niinkään tietoon perustuvien argumenttien.²³⁶ Tällöin myös henkilön ja argumentin rinnastaminen ja sitä kautta argumentin asettaminen kyseenalaiseksi esittämällä epäilyksiä argumentoivasta henkilöstä, tässä tapauksessa erityisesti Anna Kontulasta, oli mahdollista. Kontulaan henkilönä kohdistettu kritiikki jatkui vielä eduskunnan tekemän päätöksen jälkeenkin.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta oli päättänyt esittämään lakivaliokunnalle rajattua seksin ostokieltoa toukokuussa 2006. Lakivaliokunnan puheenjohtaja Tuija Brax kommentoi toukokuussa lakivaliokunnan työstävän lievennettyä ostokieltoa oikeusministeriön työryhmän osamietinnön eriävän mielipiteen ehdotuksen pohjalta.²³⁷ Salli reagoi lakivaliokunnassa esille nousseeseen kompromissiehdotukseen toukokuun lopulla 2006. Sallin kritisoi julkilausumassaan rajoitettua esitystä, koska se ”saattaisi käytännössä merkitä kilpailuetua ja taloudellista hyötyä niille itsenäisille seksialan ammattilaisille, joilla on muita enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa omiin työskentelyolosuhteisiinsa.” Salli perusteli esityksen vastustamista argumentoimalla heikommassa asemassa olevien seksityöntekijöiden tilanteella.

”Kriminalisoinnin rajaaminen siihen osaan prostituutiota, jossa seksityöntekijöiden vapaaehtoisuuden asteet ovat vähäisemmät, ei millään tavalla lisää ihmisten mahdollisuuksia tehdä parempia valintoja tai välttää ongelmiin joutumista.”²³⁸

Salliin kohdistunut, kasvanut julkinen arvostelu keväällä 2006 saattoi vaikuttaa siihen, että yhdistys koki tarpeelliseksi tehdä kannanoton heikommassa asemassa olevien, ulkomaalaisten seksityöntekijöiden puolesta.

²³⁶ Silloinkin kun tietoon vedottiin argumentaatioissa molemmien puolin Ruotsin kokemusten osalta, tapahtui se kiistellyn ja monitulkintaisen tiedon pohjalta. Ks. luku 2.4 tässä työssä & Vuolajärvi 2013, 36.

²³⁷ Rajattu seksinostokielto voi tuoda näyttöongelmia, HS 25.5.2006.

²³⁸ Solidaarisuus heikommassa asemassa olevia kohtaan perusteena ”rajoitetun” kriminalisoinnin torjumiselle 30.5.2006, Seksialan liitto Salli ry.

Lakivaliokunta antoi mietintönsä 13.6. ja päättyi myös kannattamaan rajattua seksin ostokieltoa, jossa kriminalisoitaisiin seksin ostaminen parituksen ja ihmiskaupan uhreilta. Valiokunta ei ollut yksimielinen ja mietintöön liittyi kolme vastalauseetta.²³⁹ Eduskunnan täysistunnossa käsiteltiin lakivaliokunnan mietintöä 15.–16. kesäkuuta. Aamulehdessä täysistunnon käsittelyä kuvattiin riitaisaksi ja nais- ja mieskansanedustajia jakavaksi.²⁴⁰ Keskustelu täysistunnoissa oli värikästä ja toisessa käsittelyssä huomio keskittyi RKP:n kansanedustaja Eva Biaudet’n sanomisiin ensimmäisessä käsittelyssä. Biaudet oli todennut, että eduskunnassa keskusteltiin naisia halventavalla tavalla ja viitannut eduskunnan käytäväkeskusteluihin, joissa mieskansanedustajat hänen mukaansa rehvastelivat seksin ostokokemuksillaan.²⁴¹ Biaudet’n kommenttia oli käsitelty mediassa ja muutamat mieskansanedustajat kokivat leimaantuneensa seksinostajiksi.²⁴² Täysistunnossa 21.6. eduskunta päättyi kannattamaan lakivaliokunnan kompromissiehdotusta. 158 kansanedustajaa äänesti ehdotuksen puolesta ja 15 ehdotusta vastaan.²⁴³

Kesäkuussa, eduskunnan täysistunnon jälkeen, keskusteluun seksin oston kriminalisoinnista osallistui myös ruotsalainen europarlamentaarikko Maria Carlshamre. Alun perin Carlshamre julkaisi kirjoituksen ruotsalaisessa Expressen-lehdessä 15. kesäkuuta. Kirjoituksessa Carlshamre kyseenalaisti Anna Kontulan riippumattomuuden asiantuntijana ja väitti rikollisen seksiteollisuuden olevan prostituutiolobbauksen takana. Anna Kontula reagoi kirjoitukseen jättämällä Ruotsin poliisille tutkintapyynnön.²⁴⁴ Carlshamre kirjoitti tutkintapyynnön jälkeen Hufvudstadsbladetiin ja Aamulehteen mielipidekirjoitukset Suomen päätöksestä rajata seksin oston kriminalisointi ihmiskaupan ja parituksen uhreihin.²⁴⁵ Carlshamre tulkitsi lakihankkeen tarkoittavan Suomen laillistavan prostituution.

“Tiedämme, että juuri tekemällä eron ”laillisen” ja ”laittoman” prostituution välillä prostituutio laillistuu käytännössä.”²⁴⁶

²³⁹ LaVM 10/2006 vp - HE 221/2005 vp

²⁴⁰ Seksin ostokiellon riitaisa käsittely jakoi naiset ja miehet, Aamulehti 16.6.2006.

²⁴¹ PTK 72/2006 vp, 29–30.

²⁴² PTK 75/2006 vp, 31.

²⁴³ PTK 76/2006 vp, 3.

²⁴⁴ Sallin varapuheenjohtajalta tutkintapyyntö Ruotsissa EU-parlamentaarikosta, HS 17.6.2006.

²⁴⁵ Laillistettu prostituutio ongelmallinen, Aamulehti 23.6.2006; Finland tog inte chansen, Hbl 4.7.2006. Lehtileikearkisto, Seksialan liitto Salli ry.

²⁴⁶ Laillistettu prostituutio ongelmallinen, Aamulehti 23.6.2006.

Tulkitsen Carlshamren tarkoittavan, että seksin ostamisen kriminalisoinnin rajaaminen ihmiskaupan ja parituksen uhreihin korostaa muunlaisen prostituution laillisuutta. Carlshamren mukaan tämä myös laillistaa prostituution. Kontulan reaktioon Carlshamre viittasi suuttumisena ja kiisti uudelleen Kontulan asiantuntijuuden.

“Kontula ei ole prostituutioasiantuntija, ja hänen tulisi välttää esiintymistä eksperttinä tällä alalla. Tosiseikat puhuvat puolestaan: Hänen pro gradu -työnsä käsitteli taistolaisuutta. Hänen ainoa prostituutiota käsittelevä julkaisunsa ei ole perinteinen, tutkittu, akateeminen pro-gradu- tai lisensointityö.”²⁴⁷

Kesäkuussa myös Susanna Rahkonen purki pettymystään seksin oston kriminalisoinnin käsittelyyn eduskunnassa Helsingin Sanomien Nyt-liitteen haastattelussa. Rahkonen toimi itse lakivaliokunnan varapuheenjohtajana valiokunnan päätyessä ehdottamaan rajattua seksin oston kriminalisointia hallituksen esityksen sijaan. Rahkonen koki jääneensä lakivaliokunnassa yksin prostituutiokantansa kanssa. Hän kuvaili koko eduskunnan henkeä poikkeuksellisen konservatiiviseksi ja hän arvosteli erityisesti mieskansanedustajien toimintaa. Myös oman puolueen kansanedustajat saivat Rahkoselta palautetta. Niiden kansanedustajien, jotka perustelivat seksin oston kriminalisoinnin vastustamista prostituoitujen tilanteella, ajattelun taustalla Rahkonen näki Anna Kontulan vaikutuksen. Hän myös korosti Kontulan kaksoisroolia Sallin edustajana ja tutkijana.

”Täällähän Anna Kontula lobbasi näitä puolelleen. Kontula on kyllä tutkija, mutta edustaa Sallia [Seksialan liitto] sen varapuheenjohtajana’, Rahkonen sanoo ja muistuttaa, että asiantuntijoina kuulluilla on myös oma intressi ajettavana.”²⁴⁸

Tutkimani lehdistöaineiston perusteella Salli ei reagoinut mediassa toukokuun kannanoton jälkeen eduskunnassa hyväksytyyn, seksin oston ihmiskaupan ja parituksen uhrilta kriminalisoivaan lakiin. Salli järjesti joulukuussa 2006 kynttilämielenosoituksen seksityöntekijöihin kohdistuvan väkivallan lopettamiseksi, mistä uutisoitiin myös mediassa.²⁴⁹

²⁴⁷ Laillistettu prostituutio ongelmallinen, Aamulehti 23.6.2006.

²⁴⁸ Seksiä, valheita ja lähetekeskustelu, Nyt-liite 20.6.2006.

²⁴⁹ Toimintakertomus 2006, Seksialan liitto Salli ry.

Eduskunnassa käyty keskustelu seksin oston kriminalisoinnista jakoi vahvasti mies- ja naiskansanedustajia ja kansanedustajia myös puolueiden sisällä. Keskustelu välittyi myös lehdistössä sukupuolittuneena. Elina Aaltio on analysoinut seksin oston kriminalisoinnin prosessin kulkua ja päättymistä naisliikkeen tavoitteiden toteutumisen kautta. Aaltio kuvaa kompromissilakia pettymykseksi naisliikkeelle ja tasa-arvoelimille ja torjuntavoitoksi prostituoitujen etuliikkeelle.²⁵⁰ Aaltio toteaa kuitenkin sekä naisliikkeen että prostituoitujen etuliikkeen näkemyksille olleen yhteistä prostituoitujen näkeminen “huono-osaisena, hyväksikäytettynä ja riistettynä luokkana.”²⁵¹

Sallin Johanna Sirkiä muisteli seksin oston kriminalisoinnin prosessia vuonna 2011 Pohjoismaisen prostituutiotyön verkoston kokouksessa Helsingissä. Sirkiä koki median olleen kiinnostuneen Sallista ja poliitikkojen kuunnelleen järjestön mielipiteitä. Sirkiä arvioi, että osittain Sallin vaikuttamisen seurauksena esitys seksin oston kriminalisoinnista muuttui rajatuksi kriminalisoinniksi ja piti Sallin kuulemista lainsäädäntöprosessissa menestyksenä. Lopputulokseen Sirkiä ei kuitenkaan ollut täysin tyytyväinen heikommassa asemassa olevien seksityöntekijöiden vuoksi.²⁵²

Oma arvioni on, että naisliikkeen epäonnistumisen lisäksi Seksialan liitto Salli onnistui vaikuttamaan asiantuntijana seksin oston kriminalisoinnin prosessissa. Sallin edustajat esiintyivät näkyvästi prostituution asiantuntijoina mediassa ja vaikuttivat prosessissa myös eduskunnan sisällä asiantuntijoina. Sallin argumentaatio vaikutti siihen, miten prostituutiosta ja seksityöstä ylipäätään puhuttiin mediassa ja eduskunnassa. Useampi kansanedustaja vetosi Sallin asiantuntijuuteen epäillessään seksin oston kriminalisoinnin seurauksia prostituution vähentämisessä. Sallin asiantuntijuutta asetettiin myös vahvasti kyseenalaiseksi, minkä tulkitsen tarkoittavan, että Salli koettiin hallituksen lakiesitystä horjuttavana toimijana. Sallin saavuttaman asiantuntija-aseman vahvuutta osoitti mielestäni se, että sen vastustajat kokivat tarpeelliseksi kiistää Sallin asiantuntijuuden. Kotimaisen prostituution ammattilaisia ei Sallin argumentaation myötä voitu sivuuttaa kansanedustajien puheissa. Kamppailua käytiinkin lähinnä siitä, kuinka paljon vapaaehtoisia kotimaisia prostituoituja todellisuudessa on ja kuka näitä voi asiantuntijana

²⁵⁰ Aaltio 2009, 108–109.

²⁵¹ Aaltio 2009, 109.

²⁵² Jussila & Tuomaala 2012, 11.

edustaa. Sallin Anna Kontulan raportti Suomen prostituutiokentästä tarjosi aiempaa monipuolisemman kuvan Suomessa toimivista prostituoiduista ja heidän taustoistaan. Salli vahvisti tätä aiempaa monikasvoisemman seksityön kuvaa mediassa, jossa se pääsi esiintymään asiantuntijana tulematta juuri haastetuksi vuoden 2005 aikana. Prostituoitu representoitui Sallin argumentaatiossa ulkomaalaisen ihmiskaupan uhrin rinnalla myös nuoreksi opiskelijanaiseksi, jolla oli monenlaisia motivaatioita seksityön tekemiseen.

Salli saavutti seksin oston kriminalisoinnin prosessin alusta lähtien myös institutionaalisen aseman asiantuntijana, ensin oikeusministeriön ihmiskauppatyöryhmässä ja sen jälkeen eduskunnassa valiokuntien kuulemana asiantuntijana. Johannes Koskisen arvio heinäkuussa 2003 lain hyväksymisestä 60-70 prosentin todennäköisyydellä kuvasi hyvin sen hetkistä suhtautumista seksin oston kriminalisointiin. Eduskunnassa kansanedustajien suhtautuminen seksin oston kriminalisointiin kuitenkin muuttui median kyselyiden perusteella vuosien 2002–2006 välillä selvästi kriminalisointia kannattavien enemmistöä jakautuneeseen eduskuntaan. Kysymys jakoi hallituspuolueiden kansanedustajia ja voimakkaasti myös mies- ja naiskansanedustajia. Sallin laajemmasta vaikutuksesta yleiseen mielipiteeseen tai prostituution representaatioihin mediassa laajemmin on oman tutkielmani perusteella vaikea vastata. Tutkija Osmo Kontulan mukaan vuosien 1999–2007 aikana yleinen mielipide prostituutiosta jopa kiristyi. Kontula arvelee seksin oston kriminalisoinnin prosessin aikana käydyn julkisen keskustelun vaikuttaneen asenteiden kiristymiseen.²⁵³

²⁵³ Kontula, Osmo 2008, 88.

4. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa selvitin Seksialan liitto Sallin tilaa toimia mediassa asiantuntijana seksin oston kriminalisoinnin prosessissa vuosina 2002–2006. Tutkin Sallin argumentaatiota ja sitä, millaisia representaatioita Sallin argumentaatiossa synnytetään prostituoiduista. Voidakseen toimia mediassa uskottavana asiantuntijana tuli Sallin jäsenten kiistää prostituoidun rooli pelkästään uhrina. Uhriasema ei ollut mahdollinen uskottavalle asiantuntijalle. Salli pyrki vaikuttamaan käsitykseen prostituoiduista erityisesti median kautta laajentamalla käsitystä suomalaisesta prostituutiosta ja prostituutiosta työskentelevistä ihmisistä. Seksin oston kriminalisoinnin prosessin lopulla tässä auttoi myös Sallin saama institutionaalinen asema seksin oston kriminalisointia selvittäneen työryhmän asiantuntijana ja myöhemmin eduskunnassa valiokuntien kuulemana asiantuntijana.

Seksin oston kriminalisointia perusteltiin hallituksen edustajien puheenvuoroissa ihmiskaupan ja parituksen estämisenä ja torjumisena, mutta myös yhteiskunnallisena moraalisenä viestinä. Salli pyrki argumentaatiossaan erottamaan parituksesta ja ihmiskaupasta. Tämän seurauksena Sallin Kontula ja Sirkiä tekivät jakoa suomalaisten ja ulkomaalaisten prostituoitujen välille. Prostituutioon liittyvistä ongelmista ei voinut vaieta, mutta Sallille oli tärkeää todistaa, että prostituutiosta työskentelee ihmisiä myös vapaaehtoisesti yrittäjinä. Sallin edustajat vaativat myös ulkomaalaisille seksityöntekijöille turvallisempia työskentelyolosuhteita Suomessa ja esittivät negatiivisten ilmiöiden syyksi Suomen ulkomaalaislainsäädännön, joka ei mahdollistanut turvallisia työskentelyolosuhteita ulkomaalaisille prostituoiduille, sekä globaalin eriarvoisuuden. Ulkomaalaiset prostituoidut esitettiin Sallin argumentaatiossa pelotteena lainsäädännön seurauksista, rajan takaa tulevana uhkana ja globaalin köyhyyden sekä Suomen lainsäädännön uhriuttamina. Suomalaisia prostituoituja kuvattiin Sallin argumentaatiossa rehellisinä yrittäjinä tai seksiä satunnaisesti myyvinä opiskelijoina, joilla oli monenlaisia motivaatioita seksityön harjoittamiseen. Seksin oston kriminalisointia ajaneet poliitikot ja oikeusministeriön ihmiskauppatyöryhmä vetosivat seksin oston kriminalisoineen Ruotsin kokemukseen perustellessaan lainsäädännön hyödyllisyyttä myös Suomelle. Salli torjui argumentaatiossaan Ruotsin malliin liittyvän tiedon, joka ei sen mukaan perustunut tieteelliseen tutkimukseen. Salli vetosi Johanna

Sirkiän johdolla myös ruotsalaisten seksialan ammattilaisten kokemuksiin lain nöyryyttävistä ja jopa vaarallisista seurauksista prostituoiduille.

Sallin strategiana vastustaa seksin oston kriminalisointia oli vahvistaa kuvaa itsenäisistä suomalaisista prostituoiduista, joiden vapautta lainsäädäntö vahingoittaisi. Suomalaisen prostituution vähäinen tutkimus ja kiistanalaiset kokemukset Ruotsin seksin oston kriminalisoineesta lainsäädännöstä tarjosivat tilaa uudelle asiantuntijuudelle. Salli esiintyi mediassa asiantuntijana prostituutioon perehtyneiden poliisien, tutkijoiden ja prostituoitujen auttamisen parissa työskentelevien asiantuntijoiden rinnalla. Sallin asiantuntijarooli vahvistui keväällä 2005 Anna Kontulan *Prostituutio Suomessa* -raportin myötä. Parituksen osuus Suomen prostituutiokentässä esitettiin Sallin argumentaatioissa Kontulan raportin pohjalta pienenä, ja suomalaisten prostituoitujen osuus merkittävänä. Anna Kontula tarkasteli seksityötä myös osana laajempaa globaalia riistoa. Kontula esitti seksityön joillekin yksilöille myös vapautta ja mahdollisuuksia lisäävänä valintana. Tätä näkemystä kritisoitiin rakenteiden sivuuttamisena, Kontula taas argumentoi yksilöllisten valintojen tarkastelun mahdollistavan sen, ettei seksityöntekijöitä uhriteta sivuuttamalla heidän omat valintansa haastavissa tilanteissa.

Sallin Kontula ja Sirkiä esiintyivät lehdistössä monenlaisissa asiantuntijaroleissa. Molemmat kommentoivat seksin oston kriminalisointia, mutta osittain erilaisissa rooleissa. Kontula profiloitui tutkijana ja Sirkiä seksialan ammattilaisena. Sirkiä antoi useammin myös viihteellisempiä henkilöhaastatteluja ilta- ja viikolähdille, joissa hän kuitenkin nosti Sallin seksin oston kriminalisointia vastustavia argumentteja. Kontulan rooli tutkijana sai vahvistusta toukokuussa 2005, kun Sexpo-säätiö julkaisi Kontulan tutkimuksen prostituutiosta Suomessa. Vuoden 2005 aika Salli sai melko vapaasti määritellä suomalaista prostituutiota lehdistössä tulematta juuri haastetuksi. Tämä liittyi myös siihen, että seksin oston kriminalisoinnin prosessi palasi eduskunnan käsittelyyn vasta loppuvuodesta 2005 ja suurimmat kamppailut siitä käytiin kevään 2006 aikana. Tällöin Sallin asiantuntijaroolia kyseenalaistettiin mediassa erityisesti muutamien naisjärjestöjen edustajien puheenvuoroissa sekä kansanedustaja Susanna Rahkosen kirjoituksissa ja haastatteluissa. Sallin argumentaation lähtökohdat herättivät Rahkosessa ja naisjärjestöjen edustajissa voimakasta vastustusta. He pyrkivät kiistämään Sallin argumentaation vihjailemalla Sallin edustajien motiiveista ja yhteyksistä

seksiteollisuuteen sekä kyseenalaistamalla Anna Kontulan roolin tutkijana. Sallin argumentaation premissit eivät olleet toisen osapuolen hyväksyttävissä, eikä osapuolia mahdollisesti yhdistävillä näkemyksillä esimerkiksi prostituoitujen tilanteen parantamisesta ollut merkitystä.

Eduskunnassa Sallin edustajat pääsivät esiintymään Kontulan tutkijaroolin ansiosta kahdessa asiantuntijapuheenvuorossa. Salliin viitattiin myös eduskuntakeskusteluissa sekä Sallin asiantuntijuuteen vedoten että sitä kiistäen. Sallin saavuttaman asiantuntijajäsenen vahvuutta osoitti se, että sen vastustajat kokivat tarpeelliseksi kiistää Sallin asiantuntijuuden mediassa erityisesti keväällä 2006 seksin oston kriminalisoinnin prosessin ratkaisun hetkillä.

Tutkielmani perusteella on vaikea sanoa, kuinka paljon Sallin asiantuntijuus todella vaikutti seksin oston kriminalisoinnin lopputulokseen. Prosessi kesti useita vuosia ja sitä kommentoineiden asiantuntijoiden lista oli pitkä. Salli ei myöskään ollut ainoa seksin oston kriminalisointia vastustanut asiantuntijataho. Työni on keskittynyt Sallin mediaesiintymisiin, eikä tarkoitukseni ole ollut rekonstruoida koko seksin oston kriminalisoinnin prosessia. Tutkielmani perusteella voin kuitenkin todeta, että Sallin näkyvyys hallituksen kriitikkona lehdistössä oli merkittävä. Erityisesti seksin oston kriminalisoinnin prosessin alkuvaiheessa kesällä 2003 Salli oli poliisien ja rajavartioiden ohella kriittinen asiantuntijataho seksin oston kriminalisointia käsitelleissä uutisissa. Yhdessäkin tutkimassani lehtiartikkelissa ei esiintynyt esimerkiksi naisjärjestöjen edustajia kommentoimassa oikeusministeri Koskisen lausuntoja asiasta. Kritiikkiä ja painokkaita puheenvuoroja tuli kyllä hallituksen sisältä erityisesti naiskansanedustajilta ja naiskansanedustajien verkostolta.

Salli argumentoi seksin oston kriminalisointia vastaan paitsi lehdistössä myös eduskunnassa. Sallin asiantuntijarooli seksin oston kriminalisoinnin prosessissa olikin mielestäni merkittävä. Olennaista seksin oston kriminalisoinnin lopputuloksen kannalta oli myös puolueiden hajoavat näkemykset suhtautumisessa seksin oston kriminalisointiin. Salli onnistui kuitenkin problematisoimaan kysymystä seksin oston kriminalisoinnista asiantuntijana niin, ettei lainmuutokseen voitu päätyä vain Ruotsin esimerkkiä seuraten.

Seksin oston kriminalisointi on noussut säännöllisin väliajoin esille niin mediassa kuin poliitikkojen puheissa kriminalisoinnin prosessin päätyttyä. Tämä kertoo mielestäni siitä, että osittaisen kriminalisoinnin kompromissia ei ole koettu tyydyttäväksi. Viimeksi seksin oston kriminalisointia ehdotti ja selvitti oikeusministeri Anna-Maja Henriksson vuonna 2012. Seksin oston kriminalisoinnin laajentaminen lähivuosina tuntuu kuitenkin epätodennäköiseltä, sillä suhtautuminen seksityöhön näyttää jonkin verran muuttuneen. Esimerkiksi ihmisoikeusjärjestö Amnesty International muutti vuonna 2015 kantaansa prostituutioon ja kannattaa nykyisin seksikaupan dekriminointia. Järjestö perusteli kantaansa seksityöntekijöiden oikeuksien turvaamisella.

Lokakuussa 2018 vasemmistoliiton kansanedustaja Anna Kontula, RKP:n kansanedustaja Eva Biaudet ja SDP:n kansanedustaja Tytti Tuppurainen tekivät yhteisen lakialoitteen ulkomaalaislain muuttamiseksi. He vaativat aloitteessa seksin myyjiin ja myyjiksi epäiltyihin kohdistetun käännytysperusteen poistamista laista. Kansanedustajat argumentoivat aloitteessaan Suomen Amnestyn, Naisasialiitto Unionin ja Pro-tukipisteen arvostelleen säännöstä, koska se vaikuttaa kielteisesti ihmisoikeuksien toteutumiseen. Kansanedustajien mukaan säännös paitsi altistaa väkivallalle ja hyväksikäytölle, myös rohkaisee niihin. Lakialoite antaa mielestäni toivoa prostituoitujen ja seksityöntekijöiden aseman parantamisesta laajemmalla yhteistyöllä kuin seksin oston kriminalisoinnin prosessin aikana.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Alkuperäislähteet

Virallisjulkaisut

Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio. Työryhmän osamietintö. Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:5, Oikeusministeriö.

Hallituksen esitykset: HE 117/1997; HE 50/1998; HE 20/2002; HE 221/2005

Lakialoitteet: LA 22/2004; LA 46/2002

Toimenpideoite: TPA 178/2002

Kirjallinen kysymys: KK 482/2001 vp

Lakivaliokunnan mietintö: LaVM 10/2006 vp - HE 221/2005 vp

Täysistunnon pöytäkirjat: PTK 134/2002 vp; PTK 3/2006 vp; PTK 72/2006 vp; PTK 75/2006 vp; PTK 76/2006 vp

Irtolaislaki 1936

Seksialan liitto Salli ry:n arkisto

Lehtileikearkisto 2002–2006

Lausunnot

Prostituutioon liittyvä lainsäädäntö, lausunto oikeusministeriön työryhmälle 26.3.2003.

Kannanotot

Kannanotto prostituutiokeskusteluun 15.12.2002

Solidaarisuus heikommassa asemassa olevia kohtaan perusteena ”rajoitetun” kriminalisoinnin torjumiselle 30.5.2006.

Toimintasuunnitelma 2003

Toimintakertomus 2002–2003

Sanoma- ja aikakauslehdet

Helsingin Sanomat (HS) 2002–2006

Ilta-Sanomat (IS) 2002–2006

Aamulehti (AL) 2002–2006

Iltalehti (IL) 2002–2006

Lapin Kansa (LK) 2002–2006

Satakunnan Kansa (SK) 2002–2006

Elina Penttinen, pro nainen, Kumppani 3/2005 (nyk. Maailman kuvalehti)

Koskinen: Suomi estämään naiskauppaa, Yle 11.8.2002

Yle Uutisten artikkeliarkisto, <https://yle.fi/uutiset/3-5140086> [10.11.2018]

Helsingin Sanomat lopettaa seksipalveluilmoittelun, Yle 18.6.2002

Yle Uutisten artikkeliarkisto, <https://yle.fi/uutiset/3-5138528> [12.11.2018]

Lakia seksipalveluista tiukennetaan? Yle 28.10.2002.

Yle Uutisten artikkeliarkisto, <https://yle.fi/uutiset/3-5122192> [13.11.2018]

Maksullisen seksin mysteeri, Aviisi 5/2005

<https://arkisto.aviisi.fi/artikkeli/?num=05/2005&id=d6f9113> [10.11.2018]

Seksiä, valheita ja lähetekeskustelu, Nyt-liite 20.6.2006.

Muut lähteet

Internet lähteet

Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus [21.10.2018]

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2004/20040020/20040020_2

Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta [21.10.2018]

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2006/20060071/20060071_2#idp446102

672

Tutkimuskirjallisuus

Painettu tutkimuskirjallisuus

Aaltio, Elina. *Vapaaksi marginaalista, marginaalista vapautta. Naisliikkeen ja prostituoitujen etuliikkeen kamppailu seksin oston kriminalisoinnista 2002-2006.* Tasa-arvoasian neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, TANE-julkaisuja (2009) 12.

Dyer, Richard. *The Matter of Images. Essays on representations.* Routledge 2002.

Fairclough, Norman. *Miten media puhuu.* Alkuteos: *Media Discourse* (1995). Suom. Virpi Blom & Kaarina Hazard. Vastapaino, Tampere 1997.

Holli, Anne Maria. *Towards a new prohibitionism? State feminism, women's movements and prostitution policies in Finland.* Outshoorn, Joyce (toim.) *The Politics of Prostitution. Women's Movements, Democratic States and the Globalisation of Sex Commerce.* Cambridge University Press 2004, 103–122.

Häkkinen, Antti. *Rahasta - vaan ei rakkaudesta. Prostituutio Helsingissä 1867-1939.* Otava, Keuruu 1995.

Häkkinen, Antti. *Maksettua rakkautta. Prostituutiokulttuuria Helsingissä 1860-luvulta nykypäivään.* Teoksessa: Heikkilä, Matti & Vähätalo, Kari (toim.) *Huono-osaisuus ja hyvinvointivaltion muutos.* Gaudeamus, Tampere 1994, 90–127.

Järvinen, Margaretha. *Prostitution i Helsingfors, en studie i kvinnokontroll.* Åbo 1990.

Järvinen, Margaretha. *Fallna kvinnor och hållna kvinnor. Polisens och prostitutionens i Helsingfors åren 1965, 1975 och 1980–85.* Åbo 1987.

Karkulehto, Sanna. *Seksin mediamarkkinat.* Gaudeamus 2011.

Kimpimäki, Minna. *Haureuden harjoittajista ihmiskaupan uhreihin. Prostituution, parituksen ja ihmiskaupan oikeudellinen sääntely.* Lapin yliopistokustannus, Tampere 2009.

Kontula, Anna. *Punainen eksodus. Tutkimus seksityöstä Suomessa.* Like, Keuruu 2008.

Kontula, Anna. *Prostituutio Suomessa.* Sexpo-säätiö, Tampere 2005.

Kontula, Osmo. *Halu ja intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä.* Otava 2008.

Kuusisto, Riikka. *Sodan retoriikasta. Persianlahden ja Bosnian konflikti läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa.* Palonen, Kari & Summa, Hilikka. (toim.) Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Vastapaino, Tampere 1996, 267–291.

Lehti, Martti & Aromaa, Kauko. Naiskauppa, laiton siirtolaisuus ja Suomi. Nykytilanne, lainsäädäntö ja tutkimuslähteet. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki 2002.

Paasonen, Susanna. *Sukupuoli ja representaatio.* Teoksessa: Saresma, Tuija; Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.). *Käsikirja sukupuoleen.* Vastapaino 2010, 39–49.

Perelman, Chaïm. *Retoriikan valtakunta.* Alkuteos: *L’empire rhétorique. Rhétorique et argumentation* (1997). Suom. Leevi Lehto. Vastapaino, Jyväskylä 1996.

Rossi, Leena-Maija. *Heterotehdas.* Gaudeamus, Tampere, 2003.

Skaffari, Pia & Urponen, Kyösti. ”Ei vain rakkaudesta, vaan myös...” *Esiselvitys Lapin seksimarkkinoista ja prostituutiosta.* Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi 2004.

Vuolajärvi, Niina. *Kun ideologiasta tulee käytäntöä – Prostituutiopolitiikan, tiedon ja tutkimuksen suhteista.* Naistutkimus-Kvinnoforskning 1/2013, 33–40.

Painamaton tutkimuskirjallisuus

Jussila, Susanna & Tuomaala, Vaula. (toim.) *Prostituutio Pohjoismaissa. Raportti Pohjoismaisen prostituutiotyön verkoston kokouksesta Helsingissä 8.–9.9.2011.* Pro-tukipiste ry 2012.

Tiihonen, Pihla. *Sota seksikaupasta sanomalehdissä. Ehdotetun seksinostokiellon kirvoittama prostituutiodebatti Helsingin Sanomissa, Ilta-Sanomissa ja Lapin Kansassa 3.7.2003–31.8.2004.* Sosiologian pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto 2006.

Thesslund, Essi. *Seksiorjat, ilolinnut ja seksityöntekijät. Prostituution diskursiivinen rakentuminen julkisessa keskustelussa Iltalehden ja Helsingin Sanomien sivuilla vuosina 2003–2003.* Sosiologian pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto 2015.